

Kooperatif Postası

KARINCA

TEMMUZ 2024 YIL: 91 SAYI: 1051 ISSN: 1300-1450

TEMMUZ 2024

KARINCA

Yıl: 91 Sayı: 1051
Temmuz 2024

ISSN: 1300 - 1450

Türk Kooperatifçilik Kurumu Basın, Yayın, Araştırma
Danışmanlık ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi Adına

Sahibi
Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY

Yazı İşleri Müdürü ve Baş Editör
Prof. Dr. Serdar SAĞLAM

Editörler Kurulu
Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Prof. Dr. Serdar SAĞLAM
Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Prof. Dr. Hasan YAYLI
Prof. Dr. Mehmet BAŞ

İdare ve Yazışma Adresi (Yönetim Yeri)
Head Office and Correspondence Address
Mebusevleri Mah. Turgut Reis Cad. No: 15/6
06570 Çankaya - ANKARA
Tel: (0312) 472 99 59 - 472 99 11
Belge Geçer: (0312) 472 97 64
www.koopkur.org.tr
koopkur@gmail.com
admin@koopkur.org.tr

20 Mayıs 1931'de kurulan kamu yararına çalışır,
TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU
Basın, Yayın, Araştırma Danışmanlık ve Eğitim
Hizmetleri İşletmesinin aylık dergisi

Yazılarda savunulan fikirler yazarlarına aittir.
Gönderilen yazı ve haberler iade edilmez
Yazılar elektronik ortamda teslim edilir.

Yayın Türü
Yaygın Süreli Yayın

Yayın Tarihi
31 Temmuz 2024

Grafik, Tasarım
GÖKSU MATBAACILIK
Gökhan KOÇ
Kazım Karabekir Cad. No: 39/98
İskitler - ANKARA
gokhankoc82@hotmail.com

Bu Sayıda.....

BAŞYAZI	3
TÜRK İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON AJANSI (TİKA) VE TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU İŞBİRLİĞİ İLE "KOOPERATİFÇİLİK EĞİTİMİ" PROGRAMI DÜZENLENDİ	5
MUSTAFA YAVUZ 7511 SAYILI KANUNLA TÜRK TİCARET KANUNUNDA YAPILAN DÜZENLEMELERİN KOOPERATİFLERE YANSIMASI	11
ÖZDEM SATICI TOPRAK KOOPERATİFLERDE ORTAKLARIN BİLGİ EDİNME VE İNCELEME HAKKI	17
MEHMET BAŞ UCUZLUK MARKETLERİ VE KOOPERATİFLER ARASINDAKİ İLİŞKİ	21
YETER DEMİR USLU YEREL YÖNETİMLERİN SAĞLIK HİZMETLERİNE KATKILARI	24
VEDAT SADIOĞLU 'TARLA GÜNLERİ' ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME	29
"90 YILDAN SEÇMELER,,	35

Başyazı

Değerli kooperatif gönüllüleri;

Geçen sayımızda başlattığımız “90 Yıldan Seçmeler” seçmeler adlı köşemize devam ediyoruz. Bu sayımızda *Türk Kooperatifçilik Kurumunun kurucu üyesi ve eski başkanlarından Nusret Namık Uzgören*’in bir yazısına yer verdik.

Nusret Namık Uzgören, 1933 yılında faaliyete başlayan Türk Kooperatifçilik Kurumunun kurucu üyelerinden biridir. O, bu tarihten itibaren Türk Kooperatifçilik Kurumu Yönetim Kurulu Üyeliği ve Genel Sekreterliği görevlerinde bulunmuş ve 1944 yılından beri de uzun süre kurumun başkanı olmuştur.

1898 yılında babasının Başşehbender olarak görev yaptığı sırada Niş’de dünyaya gelen Uzgören, İsviçre’deki Lozan Üniversitesi Yüksek Ticaret Okulundan mezun olmuştur. 1922 yılında İtalyan Bankasında çalışma hayatına atılmış, daha sonra çeşitli devlet kurumlarında çalışmış, 1961 senesinde Türkiye Halk Bankası Genel Müdürü olarak emekli olmuştur.

1928 yılında Trabzon Ziraat Bankası Müdürü iken Yomra ilçesine bağlı Coşera ve Samaruksa köylerinde ilk defa İtibari Zirai Birliğini, 1932 yılında da Manisa’da Bağcılar Kooperatifini kurmuş, 1934’de Türkiye’de ilk Yapı Kooperatifi olan Ankara Bahçelievler Yapı Kooperatifinin kurulmasına önyak olmuş ve 1951 yılında da Ankara Esnaf Kefalet Kooperatifi ve Esnaf Kefalet Kooperatifleri Birliğinin kurulması için çalışmıştır.

Ankara Demirtepe istihlâk Kooperatifi ile Ankara Memurları Kooperatifi İdare Meclisi Üyeliklerinde bulunmuş ve ayrıca 1956 yılında esnafın muhtaç olduğu Birlik Sigorta Kooperatiflerinin kurulması fikrini ortaya atmıştır. Türkiye Halk Bankasında çalışırken, 1958 yılında kurdurduğu Birlik Sigorta Kooperatifi Yönetim Kurulu Başkanlığında bir süre bulunmuştur.

Birçok dergi ve gazetede Uzgören’in kooperatifçilik konusundaki makaleleri yayınlanmıştır. Yine O, Türk Kooperatifçilik Kongrelerinin hazırlanmasında etkili olmuş ve tebliğler sunmuştur. 1955 yılında Türk Kooperatifçilik Kurumu tarafından “**Nusret Uzgören Diyor ki**” adlı bir eser yayınlanmıştır.

Alman ve İtalyan Devlet Nişanları, Alman Kooperatifler Birliği Schulze Delitsch Altın Madalyası ve 1968 senesinde de Raiffeisen Altın Madalyalarını almıştır (**Sağol, 1968: 12-16**).

Bu sayımızda da yine zengin bir içerik ile karşınızdayız.

Gümrük ve Ticaret Uzmanı Mustafa YAVUZ tarafından hazırlanan “**7511 Sayılı Kanunla Türk Ticaret Kanununda Yapılan Düzenlemelerin Kooperatiflere Yansımaları**” adlı makalede zaman içerisinde kanundaki değişimler ele alınmaktadır.

Ticaret Başmüfettişi (Ticaret Bakanlığı) Özdem SATICI TOPRAK'ın “Kooperatiflerde Ortakların Bilgi Edinme ve İnceleme Hakkı” adlı yazısında ortakların bireysel ve grup olarak hakları ile inceleme, bilgi edinme ve ortakların sorumlulukları ele alınmaktadır. 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu ile çizilen sınırlar içerisinde konu değerlendirilmektedir.

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mehmet BAŞ, “Ucuzluk Marketleri ve Kooperatifler Arasındaki İlişi” adlı makalesinde BİM, ŞOK ve A-101 örneğinde ucuzluk marketlerinin kooperatiflerle ilişkileri incelemektedir.

İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Yeter DEMİR USLU, “Yerel Yönetimlerin Sağlık Hizmetlerine Katkıları” adlı yazısında yerel yönetimlerin sağlık hizmetlerini sunumunu bütün yönleriyle ele almaktadır.

Araştırımcı Yazar Vedat SADIÖĞLU, “Tarla Günleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme” adlı yazısında Uluslararası Tarla Günlerini amaçları ve faaliyetleri çerçevesinde tanıtmaktadır. İlgili yazıda Türkiye'deki Tarım Fuarcılığı konusu üzerinde de durulmaktadır. Bunun yanında ele alınan bir diğer konu da Hasat Bayramıdır.

Kooperatif Postası Karınca dergisi, ülkemizin kooperatifçilik alanındaki faaliyetlerine destek vermeye ve öncülük etmeyi sürdürmektedir.

Sağlıcakla kalın...

Kaynak

Sağol, Ragıp (1968). “Değerli Kooperatifçi Nusret Namık Uzgören İle Bir Konuřma” Kooperatif Postası Karınca, EKİM 1968, Sayı: 382, Sayfa 12-16.

TÜRK İŞBİRLİĞİ VE KOORDİNASYON AJANSI (TİKA) VE TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU İŞBİRLİĞİ İLE "KOOPERATİFÇİLİK EĞİTİMİ" PROGRAMI DÜZENLENDİ

Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te **TİKA** (*Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı*) tarafından 2019 yılında Kırgızistan Milli Tarım Üniversitesi bünyesinde kurulan "**Kooperatifçilik Destekleme Eğitim ve Danışma Merkezi**" nde 10.06-14.06.2024 tarihleri arasında TİKA, Üniversite ve Türk Kooperatifçilik Kurumu işbirliği ile İş Dünyası Eğitim Programı (İŞDEP) çerçevesinde "**Kooperatifçilik Eğitimi**" programı düzenlenmiştir.

Programdan bir görünüş

Türk kooperatifçilik Kurumu Başkanı Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY açılış konuşması yaparken

Kooperatifçilik eğitimi kapsamında Türk Kooperatifçilik Kurumu üyesi beş akademisyen tarafından Kırgızistan Milli Tarım Üniversitesi Kooperatifçilik Destekleme Eğitim ve Danışma Merkezinde 30 saatlik kooperatifçilik eğitimi verilmiştir.

Eğitimde Türk kooperatifçilik Kurumu Başkanı Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY, Yönetim Kurulu üyeleri Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU ve Prof. Dr. Turhan ÇETİN ve Türk kooperatifçilik Kurumu Üyeleri Doç. Dr. Cemil ŞENEL, Dr. Öğr. Üyesi Mücahit Burak ÜNLÜÖNEN ve Hacı Bayram-ı Veli Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Ufuk KAYA görev almışlardır.

Bu eğitime Kırgızistan Milli Tarım Üniversitesi Kooperatifçilik Destekleme Eğitim ve Danışma Merkezi yönetici ve eğitimcilerinin yanı sıra Kırgızistan Tarım Bakanlığı ve Ahıska Türkleri Kırgızistan Topluluğunun temsilcileri katılmışlardır.

Beş gün süren eğitimin son gününde, Türk Kooperatifçilik Kurumu Başkanı Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY ve Yönetim Kurulu üyesi Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU'nun katılımıyla bir çalıştay düzenlenmiştir.

Çalıştayda Kırgızistan'daki kooperatiflere ve kooperatifçilik anlayışına ilişkin bir "SWOT Analizi" yapılarak kooperatiflerin güçlü yanları, zayıf yanları, kooperatiflere yönelik fırsatlar ve tehditler belirlenmiştir.

Ayrıca Türk Kooperatifçilik Kurumu ile Kırgızistan Tarım Bakanlığı arasında işbirliği protokolü imzalanmıştır.

*Türk Kooperatifçilik Kurumu Başkanı Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
İşbirliği Protokolünü İmzalarken*

Gerek eğitim gerekse çalıştay sürecinde edinilen bilgilerden, Kırgızistan'da sadece tarımsal üretim alanında 400 civarında kooperatifin faaliyet gösterdiği, ancak bunların evrensel kooperatif anlayışından uzak bir yapıda olduğu ve daha çok bir veya bir kaç kişinin yönetime egemen olduğu dolayısıyla kooperatiflerden farklı olarak şirket mantığı ile yönetilen yapılar olduğu anlaşılmıştır.

Ayrıca, Kırgızistan'ın bağımsızlığı öncesinde geçerli olan siyasi anlayışın ve ekonomik sistemin aynı isimle kullandığı organizasyonlara ilişkin olumsuz tecrübelerin, gerçek kooperatiflerin potansiyel üyeler üzerinde olumsuz etki bıraktığı tespit edilmiştir. Bu iki olumsuzluk, gerçek anlamı ile kooperatiflerin kurulması ve bunların geniş kitleler tarafından benimsenmesinde güven engeli olarak ifade edilebilir. Bu olumsuz kanaatlerin ortadan kalkması, gerçek anlamı ile kooperatiflerin kurulması ve iyi örneklerin yaygınlaştırılması ile mümkün olacaktır.

Gerçek anlamıyla işleyecek bir örnek kooperatifin kurulmasına öncülük edilmesi, teknik ve mali bakımdan desteklenmesi bir başlangıç olarak kabul edilebilir. Özellikle kooperatifçiliğe ve kooperatif yönetimine olan güven sorunun aşılmasında daha küçük ve daha sıkı ilişkiler içinde olan, kendi içinde güven sorunu yaşamayan grupların öncülüğünde örnek kooperatiflerin kurulması tercih edilebilir. Bu kapsamda, Kırgızistan Bişkek'te süt üretimi ile uğraşan Ahıska Türk Topluluğu dikkat çekmektedir. Kendi içinde örgütlü olan ve aralarında sıkı ilişki olan bu topluluk üreticilerini kapsayan ve demokratik biçimde işleyen bir kooperatifin oluşturulma ve yaşama şansının daha yüksek olduğu değerlendirilmektedir.

Ayrıca bu oluşumun **TİKA** tarafından desteklenmesi, muhtemel bürokratik engellerin aşılmamasında da yardımcı olacaktır.

Eğitime Katılanlara Katılım Belgeleri Verildi

Eğitime ait haber ve fotoğraflara ait linkler aşağıdadır.

https://x.com/TİKA_BiskekPKO/status/1801532645936886219

https://akipress.com/news:779556:Agriculture_Ministry_of_Kyrgyzstan_to_cooperate_with_Turkish_company_in_development_of_agricultural_cooperatives/

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=885025753661721>

7511 SAYILI KANUNLA TÜRK TİCARET KANUNUNDA YAPILAN DÜZENLEMELERİN KOOPERATİFLERE YANSIMASI

Mustafa YAVUZ*

1. Giriş

Kooperatifler, tüzel kişiliğe sahip olan ve ortaklarının bazı ekonomik çıkarlarını ve özellikle geçim ya da mesleklerine ait gereksinimlerini parasal ve işgücü katkılarıyla karşılıklı dayanışma, kefalet ve yardım suretiyle temin edip korumak için tüzel ve gerçek kişilerce kurulan değişir sermayeli ve değişir ortaklı ortaklıklardır.

Ülkemizdeki kooperatiflere ilişkin genel ve temel yasal düzenleme, 24.04.1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunudur¹ (**KoopK**).

Anılan Kanunda, kooperatiflerin kuruluşu, ortaklık sıfatının kazanılması ve kaybedilmesi, ortakların ödev ve hakları, kooperatif hesapları, kooperatif organları (**genel kurul, yönetim kurulu ve denetçiler**), kooperatif birlikleri, kooperatifler merkez birlikleri, Türkiye Milli Kooperatifler Birliği ve danışma kurulu ile kooperatiflerin dağılması detaylı olarak tanzim edilmiştir. Hali hazırda **KoopK**, 102 madde, 5 ek madde ve 10 geçici maddeden müteşekkildir.

Bunun yanında, **KoopK**'nın 98. maddesinde, "**Bu Kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki anonim şirketlere ait hükümler uygulanır.**" hükmüne yer verilmiştir.

Dolayısıyla, **KoopK**'da düzenlenmeyen konularda 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun² (**TTK**) anonim şirketlere dair hükümleri kooperatifler hakkında da tatbik olunmaktadır.

Bilindiği üzere, 23.05.2024 tarihli 7511 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun³ ile kooperatiflerle ilgili olarak **KoopK**'da yapılan değişiklikler yanında

*Gümrük ve Ticaret Uzmanı

- 1) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete 'mde yayımlanmıştır.
- 2) 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanmıştır.
- 3) 7511 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 29.05.2024 tarihli ve 32560 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanmıştır.

anonim şirketlere ilişkin de önemli düzenlemeler yapılmıştır. **KoopK** md. 98 uyarınca, anonim şirketlerle ilgili yapılan değişiklik ve düzenlemelerin bazıları, kooperatifleri de yakından ilgilendirmektedir.

İşte bu çalışmada, 7511 sayılı Kanunla Türk Ticaret Kanununda yapılan düzenlemelerin kooperatiflere yansması detaylı olarak incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

2. 7511 Sayılı Türk Ticaret Kanununda Yapılan Değişiklik Ve Düzenlemeler

2.1. Yönetim Kurulu Başkan ve Başkan Vekilinin Yönetim Kurulunun Görev Süresiyle Uyumlu Bir Şekilde Seçilebilmesine Olanak Tanınması

KoopK'nın 56 ve devamı maddelerinde, kooperatiflerde yönetim kurulunun icra organı olduğu, bu organın kooperatif ortağı en az 3 gerçek ya da tüzel kişi üyeden oluşacağı, görev sürelerinin en fazla 4 yıl olacağı, yönetim kurulu üyelerinin kooperatifçilik eğitim programını tamamlamalarının zorunlu olduğu belirtilmiş, yönetim kurulu üyelerinin taşımaları gereken şartlar ayrıntılı olarak düzenlenmiş, yönetim ve temsil görevinin ne şekilde yerine getirileceği açıklanmış ve sorumlulukları tanzim edilmiştir.

Mezkûr Kanunda, kooperatif yönetim kurulu başkan ve başkan vekilinin ne şekilde seçileceği ve görev sürelerinin ne olduğu düzenlenmemiştir. Bu durumda, **KoopK**'nın 98. maddesinde yapılan atf dolayısıyla TTK'nın 366. maddesinin birinci fıkrası hükmü uygulanmaktadır.

TTK'nın bahsi geçen hükmünde ise “Yönetim kurulu her yıl üyeleri arasından bir başkan ve bulunmadığı zamanlarda ona vekâlet etmek üzere, en az bir başkan vekili seçer.” denilmektedir. Bu hüküm doğrultusunda, ilgili bakanlıklarca hazırlanan örnek anasözleşmelerde de, “Yönetim kurulu üyeleri; seçimi takiben yapacakları ilk toplantıda ve her yıl aralarından bir başkan, bir başkan vekili, gereğine göre de birer kâtip ve muhasip üye seçerek görev bölümü yaparlar.” hükmü bulunmaktadır.

Sözü edilen düzenlemeler gereğince, kooperatiflerde yönetim kurulu üyeleri en fazla 4 yıl için seçilebilmekteyken yönetim kurulu başkan ve başkan vekilinin her yıl seçilmesi gerekmektedir.

Bu husus ise kooperatiflerde, yönetim kurulu **KoopK**'da belirtilen azami süre olan dört yıl süre için seçilse de her yıl yönetim organizasyonunu yeniden oluşturma zorunluluğu getirmekte ve yönetim kurulu başkan ve başkan vekilinin sonraki yıl seçilmemesi halinde mevzuatta yönetim kurulu **başkan/başkan** vekiline verilen görev ve yetkileri kimin kullanacağı noktasında sorunlar yaşanmaktadır.

Kanun koyucu, zikredilen olumsuzluklar gidermek amacıyla, 7511 sayılı Kanunla, TTK'nın 366. maddesinin birinci fıkrasında değişikliğe gitmiş ve yapılan değişiklikle, anonim şirketlerde ve dolayısıyla kooperatiflerde yönetim kurulu başkan ve başkan vekilinin her yıl seçilmesi yükümlülüğü kaldırılmıştır.

Bu düzenleme kapsamında artık kooperatif yönetim kurulu başkan ve başkan vekillerinin görev süresinin, 4 yıldan fazla olmamak üzere yönetim kurulunun görev süresiyle uyumlu bir şekilde

belirlenebilmesi mümkün hale gelmiş, ayrıca başkan ve başkan vekili için yönetim kurulunun her yıl karar almasına ve bu kararın ticaret siciline tescil ve ilan ettirilmesine gerek kalmamıştır.

2.2. Yönetim Kurulunun Devredilemez Görevleri Arasından Şube Müdürlerinin Atanma ve Görevden Alınma Yetkisinin Çıkarılması

KoopK'da yönetim kurulu üyelerinin devredilemez görev ve yetkilerine ilişkin özel bir hüküm bulunmamaktadır. Buna mukabil, aynı Kanun 98. maddesinde yapılan yollama uyarınca kooperatifler hakkında da tatbik olunan **TTK**'nın 375. maddesinde, anonim şirketlerde yönetim kurulu vazgeçilemez ve devredilemez görev ve yetkileri sayılmak suretiyle ve ilk defa olmak üzere düzenlenmiştir. Anılan maddeyle, anonim şirketlerde organlar arasında işlev ayırımına gidilmiş ve organlar arasında güç bakımından denklik kabul edilmiştir.⁴

Bu kapsamda, **TTK** md. 375/1'e göre kooperatiflerde yönetim kurulunun vazgeçilemeyen ve devredilemeyen görev ve yetkileri şunlardır:

- Kooperatifin üst düzeyde idaresi ve bunlara dair talimatların verilmesi,
- Kooperatif yönetim teşkilatının tespit edilmesi,
- Muhasebe için gerekli düzenin oluşturulması.
- Müdürlerin ve aynı işleve sahip kişilerle imza yetkisine sahip olanların atanmaları/ görevden alınmaları,
- Yönetimle görevli kişilerin, özellikle kanunlara, anasözleşmeye, yönetim kurulunun yazılı talimatlarına uygun davranıp davranmadığının üst gözetimi,
- Muhasebeyle ilgili olmayan ticari defterlerin tutulması, yıllık faaliyet raporunun hazırlanarak genel kurula takdim edilmesi, genel kurul toplantıları için gerekli hazırlıkların yapılması ve genel kurulca alınan kararların yürütülmesi,
- Borca batıklık halinde mahkemeye başvurulması.

Görüldüğü üzere, yukarıda yer verilen yönetim kurulunun vazgeçilemez görev ve yetkilerinden birisi, "*Müdürlerin ve aynı işleve sahip kişiler ile imza yetkisini haiz bulunanların atanmaları ve görevden alınmaları*"dır. Bu hüküm doğrultusunda, anonim şirketlerde ve kooperatiflerde sözü geçen kişilerin tamamının atanması ve görevden alınması yetkisi münhasıran yönetim kurulunun uhdesinde bulunmakta olup, bu görev yetki devrine konu edilemez.

Hemen belirtelim ki, söz konusu hükümde geçen "*müdürler ile aynı işleve sahip kişiler*" ibaresi, aynı hükmün (a) bendinde geçen "*üst düzey yönetim*"e dair yükümlülüğü tamamlamaktadır. Üst düzey idarenin bünyesine ise kooperatifin genel işletme politikası, yatırım, finansman, ortaklık ilişkileri gibi politikaların tespiti, bu politikalar bağlamında amaçlara ulaşılması için araçların belirlenmesi, amaçlara varılıp varılmadığının ya da varılıp varılmayacağına belirlenmesi girmektedir. O halde, bunları yapacak üst düzeyde yönetici de yönetim kurulunca ortaya konulan politikaları, stratejiyi, makro planları tatbik edecek yönetim teşkilatının başında yer alan kişilerdir.

Bununla birlikte, **TTK**'nın 375/1-d maddesinin lafzı göz önünde bulundurulduğunda, müdürlerin

4) *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Adalet Komisyonu Raporu, Esas No:1/324, S.Sayısı:96.*

tamamının ve imza yetkisini haiz olanların atanmaları/görevden alınmalarının yönetim kurulunun devredilemez yetki ve görevleri arasında bulunduğu gibi bir neticeye varılmış ve kuralın yorumunda tatbikatta aykırılıklar yaşanmıştır.

Diğer taraftan, özellikle bazı kooperatif türleri değişik saiklerle kooperatif merkezi dışındaki yerlerde şubeler açılabilir. Bu durumda, şubelere dair süreçlerin hızlı bir şekilde tamamlanması önemli olmaktadır. Hal böyle olmakla beraber, temsile yetkili kişi sayısı çok olan ve şube ağı geniş bulunan kooperatiflerde her düzeydeki personelin atanma/görevden alınmalarına dair yetkinin yalnızca yönetim kurulu tarafından kullanılabilmesi iş süreçlerini zorlaştırmaktadır.

Bu durum karşısında, **şirket/kooperatif** faaliyetlerinde kolaylık sağlanmasını teminen şirketin/kooperatifin üst düzey yöneticileri dışındaki kişilerin atanma/görevden alınmalarının yönetim kurulunun vazgeçilemez ve devredilemez yetki ve görevleri arasından çıkartılması ve tatbikatta karşılaşılan tereddütlerin bertaraf edilmesi amacıyla, 7511 sayılı Kanunla, **TTK'nın 375/1-d maddesi**, "*Şube müdürleri hariç olmak üzere müdürlerin ve aynı işleve sahip kişilerin atanmaları ve görevden alınmaları.*" şeklinde tadil edilmiştir. Bu değişiklik, **KoopK md. 98** bağlamında kooperatifleri de ilgilendirmektedir. Dolayısıyla, anonim şirketler yanında kooperatiflerde de yönetim kurulunun, şube müdürlerinin atanma/görevden alma yetkisini devredebilmesi mümkün hale gelmiştir.

2.3. Yönetim Kurulu Üyelerinin Yönetim Kurulunu Toplantıya Çağırma Hakkının Etkin Hale Getirilmesi

Anonim şirketlerde yönetim kurulu üyelerinin bilgi alma ve inceleme hakkı TTK'nın 392. maddesinde ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm, KoopK'nın 98. maddesi gereğince kooperatifler hakkında da geçerlidir. Bu kapsamda, anılan maddede;

- Yönetim kurulu üyelerinden her birinin şirketin/kooperatifin bütün iş, faaliyet ve işlemleri hakkında bilgi isteyebileceği, inceleme yapabileceği, soru sorabileceği, bir yönetim kurulu üyesinin talep ettiği bir defter ya da belgenin yönetim kurulu toplantısına getirilmesinin, bunların yönetim kurulu ya da üyelerce incelenmesinin, tartışılmasının yahut bir konuya ilişkin yöneticiden ya da personelden bilgi alınmasının reddedilemeyeceği,
- Şirket/kooperatif idaresiyle görevlendirilen kişi veya komitelerin, yönetim kurulu toplantılarında bilgi vermekle yükümlü olduğu,
- Yönetim kurulunun her bir üyesinin, yönetim kurulu başkanının izniyle, yönetim kurulu toplantıları dışında, yöneticilerden bilgi alabileceği ve ihtiyaç halinde yönetim kurulu başkanından, defter ve dosyaların incelenmesini talep edebileceği, bu talebin başkan tarafından reddi halinde konunun 2 gün içinde yönetim kuruluna getirileceği, kurulun talebi reddetmesi veya toplanamaması durumunda üyenin mahkemeye müracaat edebileceği,
- Yönetim kurulu üyesinin bilgi alma ve inceleme hakkından kaynaklanan haklarının kaldırılmayacağı ve kısıtlanamayacağı,
- Yönetim kurulu üyelerinden her birinin yönetim kurulu başkanından, yönetim kurulunu toplantıya davet etmesini yazılı olarak talep edebileceği

hükme bağlanmıştır.

Yukarıda yer verilen ve bilgi alma ve inceleme hakkı kapsamında bulunan TTK'nın 392. maddesinin yedinci fıkrasında yer alan "Her yönetim kurulu üyesi başkandan, yönetim kurulunu toplantıya çağırmasını yazılı olarak isteyebilir." hükmü gereğince, anonim şirketlerde ve kooperatiflerde yönetim kurulunu toplantıya davet etme yetkisi sadece yönetim kurulu başkanına ve genel düzenlemelere istinaden yönetim kurulu başkan vekiline aittir.

Bununla beraber tatbikatta yönetim kurulu toplantısının icra edilmesi ve müzakere yapılması ihtiyacı hâsıl olduğu bazı durumlarda yönetim kurulu başkanı bu talebe cevap vermeyebilmektedir. Bu durum ise kooperatifin/şirketin yönetiminden sorumlu yönetim kurulunun karar almasını zorlaştırmakta ve yönetim kurulunun çoğunluğunun istemlerinin idareye yansımaya mani olmaktadır. Böyle durumlarda konu yargı makamlarınca çözüme ulaştırılmakta ise de bu hal kooperatifin/şirketin karar alma aşamalarını uzatmaktadır.

İşte kanun koyusu söz konusu olumsuzlukları dikkate alarak, yönetim kurulunun çoğunluğun görüşü doğrultusunda daha kolay bir şekilde toplanabilmesine ve müzakere ortamının varlığına katkı oluşturmak gayesiyle, 7511 sayılı Kanunla, TTK'nın 392. maddesinin yedinci fıkrasındaki kuralın devamına "İstem uygun görülmesi hâlinde çağrı, yönetim kurulu başkanınca yapılır. Ancak yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğunun yazılı istemi üzerine, yönetim kurulu başkanı yönetim kurulunu istemin kendisine ulaştığı tarihten itibaren en geç otuz gün içinde yapılacak şekilde toplantıya çağırarak zorundadır. Bu süre içinde yönetim kurulu toplantıya çağrılmadığı veya yönetim kurulu başkanı ya da başkan vekiline ulaşamadığı hâllerde, çağrı doğrudan istem sahiplerince yapılabilir. Çağrı üzerine yapılacak toplantılarda toplantı ve karar nisapları hakkında 390 ıncı maddenin birinci fıkrası uygulanır. Esas sözleşmede yönetim kurulunun toplantıya çağrılmasına ilişkin farklı bir usul belirlenebilir." hükmünü ilave etmiştir.

Bu itibarla, mezkûr düzenlemeyle, şirketlerde olduğu gibi kooperatiflerde de yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğunca yapılan toplantı taleplerinde, yönetim kurulu başkanına yönetim kurulunu toplantıya davet etme zorunluluğu getirilmiş, kurulun yönetim kurulu başkanı tarafından yine de toplantıya davet edilmediği ya da başkana veya başkanvekiline ulaşamadığı durumlarda talebin doğrudan davet sahibi üyeler tarafından yapılabilmesine olanak tanınmıştır.

2.4. TTK'nın Geçici 7. Maddesine İstinaden Açılan İhya Davalarıyla İlgili Olarak Sicil Müdürlüğü Lehine Düzenleme Yapılması

TTK geçici madde 7'de, münfesi olmasına ya da sayılmasına karşın tasfiye edilmemiş olan kooperatifler ile anonim ve limited şirketlerin, ilgili mevzuattaki tasfiye kurallarına riayet edilmeksizin tasfiye olunmaları ve ticaret sicili kayıtlarının terkin edilmesi öngörülmüştür. Söz konusu hükümlerle, gayriaktif kooperatif ve şirketlerin tasfiye/terkin işlemlerinin kolaylaştırılması ve basitleştirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, ticaret sicili müdürlüklerince anılan hükmün uygulamada olduğu dönemde 372.396 kooperatif ve şirkete ihtar gönderilmiş, 327.493 kooperatif ve şirketin kaydı terkin edilmiş, 4.644 kooperatif ve şirket hakkında da ihya kararı alınmıştır.⁵

Diğer taraftan, söz konusu geçici madde gereğince ticaret sicilinden terkin olunan kooperatif ve şirketlerin alacaklıları ile hukuki menfaati haiz olanlar haklı nedenlere dayanarak yargıya müracaat etmek suretiyle kooperatif ya da şirketin ihyasını talep edebilmektedir. Bununla birlikte tatbikatta, TTK geçici madde 7 uyarınca terkin olunan kooperatif ya da şirketler hakkında ikame edilen ihya davalarının neticesinde ihya kararıyla birlikte davaya kanuni hasım olarak iştiraki mecburi olan

4) Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Adalet Komisyonu Raporu, Esas No:1/324, S.Sayı:96.

ticaret sicili müdürlükleri aleyhine vekâlet ücretine ve yargılama giderlerine karar verilmiştir.

Mevzuat hükümlerini tatbik etmekle mesul olan ve zikredilen madde gereğince gerekli iş ve işlemleri ifa eden ticaret sicili müdürlükleri aleyhine yalnızca bu sebeple vekâlet ücreti ve yargılama giderlerine karar verilmesi adil ve uygun olmadığından, uygulamada yaşanan mağduriyet ve tereddütleri bertaraf etmek amacıyla ve yürürlüğünden sonra verilecek mahkeme kararlarına uygulanmak suretiyle **TTK**'nın geçici 7. maddesinin on beşinci fıkrasına *“Bu maddede öngörülen usule uygun olarak kaydı silinen şirket veya kooperatifin ihyasına ilişkin yapılacak yargılamada ilgili ticaret sicili müdürlüğü aleyhine yargılama giderleri ve vekâlet ücretine hükmolunamaz.”* hükmü ilave edilmiştir.

3. Sonuç

23.05.2024 tarihli ve 7511 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun bazı maddelerinde düzenlemeler yapılmıştır. Söz konusu düzenlemeler, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 98. maddesinde yapılan atıf kapsamında kooperatifleri de yakından ilgilendirmektedir.

Bu çerçevede, 7511 sayılı Kanunla TTK'da yapılan düzenlemeler doğrultusunda;

- Kooperatif yönetim kurulu başkan ve başkan vekilinin her yıl seçilmesi mecburiyeti ilga edilmiş ve anılan kişilerin görev süresi yönetim kurulunun vazife süresiyle uygun hale getirilmiş,
- Kooperatiflerin üst düzey yöneticileri haricindeki kişilerin atanma ve görevden alınmasına ilişkin yetkinin yönetim kurulu tarafından devredilebilmesine imkân tanınmış,
- Yönetim kurulu üyelerinin çoğunluğunca yönetim kurulu başkanına ve yokluğunda başkan vekiline yapılan toplantı taleplerinde, yönetim kurulu başkanına yönetim kurulunu toplantıya çağırma mecburiyeti getirilmiş,
- Türk Ticaret Kanununun geçici 7. maddesi kapsamında resen tasfiye olunan kooperatifler tarafından açılan ihya davalarında ilgili ticaret sicili müdürlüğü hakkında vekâlet ücretine ve yargılama giderlerine hükmolunmaması kuralı getirilmiştir.

Kaynakça

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu (10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı R.G.).

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı R.G.).

7511 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (29.05.2024 tarihli ve 32560 sayılı R.G.).

Türk Ticaret Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu Raporu, Esas No:2/2138, S. Sayısı:110.

Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Adalet Komisyonu Raporu, Esas No:1/324, S.Sayısı:96.

KOOPERATİFLERDE ORTAKLARIN BİLGİ EDİNME VE İNCELEME HAKKI

Özdem SATICI
TOPRAK*

I - Giriş

Kooperatifler en az yedi gerçek veya tüzel kişi tarafından kurulan gönüllü ortaklıklardır. Ortaklık süreci kuruluştan başlayabileceği gibi sonradan ortaklığa katılma şeklinde de gerçekleşebilir. Kooperatife ortak olmak ortak açısından bir takım yükümlülükler getirdiği gibi, genel kurula katılma, oy kullanma, gündeme madde ilave etme, genel kurul toplantıları hakkında dava açma, gelir gider farkından pay alma gibi birçok bireysel yahut grupsal hak da sağlar.

Söz konusu haklardan biri de ortağın bilgi edinme ve inceleme yapma hakkıdır. Bahsi geçen haklar temel nitelikte olduğundan bu haklardan sözleşme yahut genel kurul kararı ile vazgeçilmesi mümkün değildir.

II - Ortakların Hakları

II.1. Ortakların Bireysel Hakları

Kooperatiflere kuruluştan yahut sonradan ortaklık ilişkisi ile bağlanan tüm gerçek veya tüzel kişiler kooperatif ortağı olarak adlandırılır. Ortakların bireysel hakları katılım, koruyucu, mal varlıksal yahut hukuksal haklar şeklinde olabilir.

Buna göre kooperatiflerde ortakların genel kurula asaleten yahut temsilen katılma¹, genel kurulda oy kullanma gibi katılma, bilgi edinme, inceleme yapma ortaklıktan çıkma gibi koruyucu haklar, gelir gider farkından ve tasfiye bakiyesinden pay alma gibi mal varlıksal ve genel kurul kararları aleyhine dava açma gibi hukuksal hakları mevcuttur. **(KK Md. 26/-1, 48/1, 49/1-2, 24, 25, 38, 83, 53)**

*Ticaret Başmüfettişi, Ticaret Bakanlığı

1) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu 26. maddesine göre yapı kooperatifleri hariç olmak üzere üç ay evvel ortak olmayanlar hariç tüm ortakların genel kurula katılma hakkı mevcuttur.

Kooperatifin tüm ortaklarına ortaklık sıfatları nedeniyle verildiğinden bu hakların sınırlandırılması yahut bu haklardan ortak talep etse dahi vazgeçilmesi mümkün değildir. **(KK Md.11/3, 17/3, 24/3 TBK 27/1)**

II.2. Belirli Sayıdaki Ortağın Hakları

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda ortaklara bireysel haklar yanında belirli sayıda olmak üzere grupsal bazı haklar da sağlanmıştır. Buna göre, dört ortaktan az olmamak üzere ortak sayısının onda birinin genel kurulun toplantıya çağırılmasını sırasıyla yönetim kurulundan, İlgili Bakanlık'tan² ve mahkemeden talep etme; ayrıca aynı sayıda ortağın toplantı tarihinden en az yirmi gün önce başvurmak şartıyla gündeme madde ilave ettirme hakları bulunmaktadır. **(KK Md. 44/1-3, 46/2)**

III - Ortakların Bilgi Edinme Ve İnceleme Yapma Hakkı

III.1.Bilgi Edinme Hakkı

Kooperatiflerde ortakların temel ve en önemli bireysel haklarından biri bilgi edinme hakkıdır. Ortağın kooperatifin faaliyetleri, gelirleri, giderleri, bütçesi hakkında sağlıklı olarak bilgi alması onun genel kurulda oyunu bilinçli olarak kullanmasını, kooperatif yöneticileri ve denetçilerine yönelik taleplerini daha doğru bir şekilde yönetmesini sağlar. Bu bakımdan bilgi edinme hakkı ortağın, haklarını bilinçli bir şekilde kullanabilmesine ve genel kurulda iradesini doğru verilerle kullanabilmesine hizmet eder.³

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda ortakların bilgi edinme hakkı daha çok belge talebine yönelik olarak ele alınmıştır. Buna göre, yönetim kurulu yıllık faaliyet raporu, bilanço, gelir-gider farkı hesapları, denetçilerin iç ve dış denetime yönelik olarak tanzim edecekleri raporlar, genel kurulun yıllık toplantısından en az 15 gün öncesinden itibaren bir yıl süre ile kooperatif merkezinde, varsa şubelerinde ve elektronik ortamda **KOOPBİS**'te⁴ ortakların tetkikine amade tutulmalı, kooperatif ortaklarına **KOOPBİS** üzerinden, genel kurula katılma hakkını haiz ortakları gösterir listeye erişim yetkisi verilmelidir. **(KK Md.24/1-2)**

Yönetim kurulu söz konusu bilgileri **KOOPBİS**'e yüklemek ve ortakların erişimine hazır bulundurmakla yükümlüdür. **(KK Ek Madde 5/2)**

Bilançonun incelenmek üzere sunulması yeterli olup ayrıca tebliğ edilmesine gerek yoktur. ⁵

Bilgi edime hakkının kısıtlanması yahut ortadan kaldırılmasına yönelik sözleşme, organ kararı yahut ortağın bu hakkı kullanmaktan kısmen veya tamamen feragat ettiğine dair bir taahhüdü

2) İlgili bakanlık deyiminden, bu Kanun kapsamındaki tarımsal amaçlı kooperatifler ve üst kuruluşları için Tarım ve Orman Bakanlığı, yapı kooperatifleri ve üst kuruluşları için Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve diğer kooperatifler ve üst kuruluşlar için ise Ticaret Bakanlığı'nın anlaşılması gerekmektedir.

3) OĞUZ Atalay, "Anonim Şirketlerde Bilgi Alma ve İnceleme Haklarının Mahkeme Aracılığıyla Kullanılması", DEÜHFD, s. 55

4) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun Ek 5. Maddesine göre kurulan Ticaret Bakanlığı tarafından tüm kooperatif ve üst kuruluşlarının, kooperatifçilik hizmetlerine elektronik ortamda eriştiği ve merkezi veri tabanının yönetildiği Kooperatif Bilgi Sistemi

5) Y. 11. HD., 2007/10683 E., 2009/5690 K., 12/05/2009 T.

hüküm ifade etmemekle birlikte söz konusu hakkın kullanması yönünde bir zorunluluk da bulunmamaktadır. **(KK Md.24/3)**

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda ortağın bilgi edinme hakkının kısıtlanması yahut sınırlandırılması men edilmiş ancak, bu hakkın kullanılmamış olması genel kurulun iptal sebepleri arasında sayılmamıştır. **(KK Md.53/1)**

Bu sebepler Yargıtay tarafından da iptal için geçerli kabul edilmemiştir.

III.2. İnceleme Yapma Hakkı

Kooperatiflerde ortakların inceleme yapma hakkı bilgi edinme hakkına nazaran daha sınırlı tutulmuştur. Buna göre kooperatifin ticari defterleri ve haberleşme ile ilgili hususların tetkiki, genel kurulun açık bir müsaadesi veya yönetim kurulunun kararı ile mümkündür. İncelenmesine izin verilen defter ve vesikalardan öğrenilecek sırlar hariç olmak üzere, hiçbir ortak kooperatifin iş sırlarını öğrenmeye yetkili değildir. **(KK Md.25/1)**

Dolayısıyla ortakların kooperatifin ticari defterlerini ve haberleşme ile ilgili hususları incelemesi ancak genel kurulun açık bir izni yahut yönetim kurulu kararı ile mümkün olacaktır. Ticari defterlerden kastedilen kooperatiflerin tutmakla yükümlü olduğu yevmiye defteri, defter-i kebir, envanter defteri, ortaklar pay defteri, genel kurul karar defteri ile yönetim kurulu karar defterleridir. **(TDİT⁷ Md. 5/1,3)**

Defterlerin incelenmesi kayıtlara dayanak belgelerin incelenmesini de gerektirebilecektir. O halde fatura, makbuz, banka hesap özetleri ve muhasebe fişleri gibi ticari defterlere esas olan kayıtlar, yine genel kurul izni ve yönetim kurulu kararına bağlı olarak incelenebilmelidir.⁸

III.3. Ortakların Sorumluluğu

Bilgi edinme ve inceleme hakkının kullanımında kooperatif yöneticilerine bazı sorumluluklar düşmekle birlikte ortakların da bir takım sorumlulukları mevcuttur. Bu bağlamda ortakların bilgi edinme hakkı kapsamında elde ettikleri kişisel verileri sadece kooperatifin iş ve işlemlerinden haberdar olmak ve kooperatif organlarında görev almak istemeleri halinde kooperatif ortaklarına ulaşabilmek amacıyla kullanmaları gerekir. Elde edilen verilerin 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kullanılmaması, aktarılması veya başka bir şekilde işlenmemesi gerekir. **(KK Md. 24/4)**

Aksi eylemler Türk Ceza Kanunu kapsamında hapis cezasını gerektirebilir. **(KVKK Md.17/1, TCK Md.135-140)**

Bununla birlikte, her ortağın ne suretle olursa olsun öğrenmiş olduğu kooperatife ait iş sırlarını, sonradan ortaklık hakkını kaybetmiş olsa dahi daima gizli tutmak yükümlülüğü de vardır. Bu yükümlülüğe aykırı hareket eden ortak meydana gelecek zararlardan kooperatife karşı hukuken sorumlu olduğu gibi kooperatifin şikayeti üzerine herhangi bir zarar umulmasa dahi bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılacaktır. **(KK Md.25/1)**

6) Y.23. HD., 2016/3196 E., 2017/829 K., 15/03/2017 T.

7) Bkz. 19/12/2012 tarih ve 28502 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ"

8) KURTULAN Ahmet, Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması, s. 182

Yasada iş sırrı kavramı açıklanmamış olmakla birlikte bu ifade ile ortağın bilgi edinme ve inceleme hakkını kullanırken öğrenmiş olduğu kooperatif tüzel kişiliğine ait açıklanması uygun olmayan ve gizli kalması gereken bilginin anlaşılması gerektiği düşünülmektedir.

IV - Sonuç

Kooperatiflerde ortakların temel ve en önemli bireysel haklarından biri bilgi edinme hakkıdır. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na göre yönetim kurulu yıllık faaliyet raporu, bilanço, gelir-gider farkı hesapları, denetçilerin iç ve dış denetime yönelik olarak tanzim edecekleri raporlar, genel kurulun yıllık toplantısından en az 15 gün öncesinden itibaren bir yıl süre ile kooperatif merkezinde varsa şubelerinde ve elektronik ortamda **KOOPBİS**'te ortakların tetkikine amade tutulur.

Anılan Yasa'da ortaklara ayrıca inceleme yapma hakkı da sağlanmış olmakla birlikte kooperatifin ticari defterleri ve haberleşme ile ilgili hususların tetkiki, genel kurulun açık bir müsaadesi veya yönetim kurulunun kararı ile mümkündür. İncelenmesine izin verilen defter ve belgelerden öğrenilecek sırlar hariç olmak üzere, hiçbir ortağın kooperatifin iş sırlarını öğrenmeye yetkisi bulunmamaktadır.

Kaynakça

1-T.C. Yasalar (1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/>)

2- Ticari Defterlere İlişkin Tebliğ (19/12/2012 tarih ve 28502 sayılı Resmi Gazete)

3-<https://karararama.yargitay.gov.tr>

4-Oğuz, Atalay, "Anonim Şirketlerde Bilgi Alma ve İnceleme Haklarının Mahkeme Aracılığıyla Kullanılması", DEÜHFD, C. 16, Özel Sayı 2014, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan

5-KURTULAN, Ahmet, Kooperatifler Kanunu ve Açıklaması: Defterler-Belgeler Muhasebe İşlemleri, 2. Baskı, Gözlem Yayıncılık, Ankara, 2003

UCUZLUK MARKETLERİ VE KOOPERATİFLER ARASINDAKİ İLİŞKİ

Mehmet BAŞ*

Giriş

Son yıllarda, tüketici davranışlarındaki değişimlerle birlikte ucuzluk marketleri ve kooperatifler gibi alternatif perakende yapıları önem kazanmıştır. Bu makale, ucuzluk marketleri ile kooperatifler arasındaki ilişkiyi ve bu iki yapı türünün perakende sektöründeki rolünü değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Ucuzluk marketleri, genellikle büyük stoklarla çalışarak ve düşük maliyetli ürünler sunarak tüketicilere ekonomik alışveriş imkânı sağlayan perakende işletmelerdir. Bu marketler, düşük kar marjlarıyla çalışarak geniş ürün yelpazesi ve rekabetçi fiyatlar sunma konusunda öne çıkarlar. Ucuzluk mağazaları içinde ülkemizde en çok görülen perakendeci türü gıda perakendecileridir. Bim, Şok ve A101 bu tür mağazalara örnek olarak verilebilmektedir. Türkiye Ucuzluk marketleri ile 1995 yılında tanışmıştır. ŞOK ve BİM ülkemizde bu sektörün ilk mağazalarıdır

Kooperatifler, üyelerin ortaklaşa yönettiği ve işlettiği örgütler olarak tanımlanır. Üretici ve tüketici kooperatifleri olarak iki ana kategoride bulunurlar. Kooperatifler genellikle sürdürülebilirlik, topluluk dayanışması ve yerel ekonomiye katkı sağlama odaklıdır.

Ucuzluk Marketleri ve Kooperatifler Arasındaki Etkileşimler

Ucuzluk marketleri ve kooperatifler, perakende sektöründe farklı iş modeli ve yaklaşımları temsil ederler. Her iki yapı da tüketicilere ekonomik fayda sağlama amacı güderken, işleyiş ve işbirliği potansiyelleri açısından önemli farklılıklar gösterirler.

1. İşbirliği Potansiyelleri ve Ortaklık

Ucuzluk marketleri genellikle büyük ölçekli tedarikçilerle çalışarak düşük maliyetli ürünler sunarlar. Ancak, bazı durumlarda yerel üreticilerle de iş birliği yapabilirler, özellikle organik ve yerel ürünlerin talebinin artmasıyla birlikte. Kooperatifler ise genellikle yerel üreticilerle doğrudan ilişki

* Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Öğretim Üyesi, mehmet.bas@hbv.edu.tr

kurarak ürünlerini tedarik ederler ve böylece yerel ekonomiye katkı sağlarlar. Ucuzluk marketleri ile kooperatifler arasında yapılan bu tür iş birlikleri, hem tüketicilere çeşitli ürün seçenekleri sunma konusunda fayda sağlar hem de yerel ekonomik döngüyü güçlendirir.

2. Ürün Çeşitliliği ve Tüketici Tercihleri

Ucuzluk marketleri genellikle geniş ürün yelpazesi sunarlar ve tüketicilere rekabetçi fiyatlarla erişim imkânı sağlarlar. Ancak, bu geniş ürün yelpazesi bazen kalite standartlarının düşmesine veya marka sadakatinin azalmasına yol açabilir. Kooperatifler ise genellikle belirli bir niş pazara odaklanarak, sürdürülebilir ve yerel ürünleri tercih ederler. Bu durum, bilinçli tüketiciler için çekici bir seçenek olabilir ve kooperatiflerin tüketiciye yönelik özel taleplere cevap verme yeteneğini artırır.

3. Sosyal ve Çevresel Sorumluluk

Kooperatifler, genellikle sosyal ve çevresel sorumluluk bilinciyle hareket ederler ve üyelerinin ve topluluklarının ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflerler. Bu nedenle, kooperatiflerin iş modeli ve etkinlikleri genellikle sürdürülebilirlik, adil ticaret ve topluluk dayanışması gibi değerler üzerine kuruludur. Ucuzluk marketleri ise genellikle düşük maliyet ve yüksek hacim üzerine odaklanarak, bu tür sosyal ve çevresel sorumlulukları daha sınırlı bir şekilde ele alabilirler.

4. Pazarlama ve Markalaşma Stratejileri

Ucuzluk marketleri genellikle geniş kitlelere hitap eden genel pazarlama stratejileri izlerler ve genellikle düşük fiyatları ve geniş ürün yelpazelerini vurgularlar. Kooperatifler ise genellikle yerel pazarlama ve markalaşma stratejileri izleyerek, yerel topluluklarına ve üyelerine odaklanırlar. Bu stratejiler, kooperatiflerin yerel pazarda daha güçlü bir marka ve itibar oluşturmalarına yardımcı olabilir.

Ucuzluk marketlerinin avantajları arasında düşük fiyatlar, geniş ürün çeşitliliği ve kolay erişilebilirlik bulunurken, kooperatiflerde ise yerel ekonomiye katkı, sürdürülebilirlik ve topluluk dayanışması gibi sosyal ve çevresel avantajlar öne çıkar. Ancak her iki yapı da bazı dezavantajlarla karşı karşıyadır; örneğin, ucuzluk marketlerinin hizmet kalitesinde zaman zaman sorunlar yaşanabilirken, kooperatiflerin pazarlama ve dağıtım ağlarının sınırlı olması dezavantaj olarak görülebilir.

Gelecek Perspektifleri ve Çözüm Önerileri

Ucuzluk marketleri ve kooperatifler, perakende sektöründe önemli roller üstlenirken, gelecekteki zorluklarla başa çıkabilmek ve sürdürülebilir büyüme sağlayabilmek için çeşitli stratejik yaklaşımlar geliştirmelidirler.

1. Teknolojik Dönüşüm ve Dijitalleşme:

Gelecekte, teknolojinin perakende sektöründeki etkisi giderek artacaktır. Ucuzluk marketleri ve kooperatifler, dijital pazarlama, e-ticaret platformları ve veri analitiği gibi teknolojik araçları kullanarak müşteri deneyimini iyileştirebilir ve operasyonel verimliliği artırabilirler. Örneğin, mobil uygulamalar ve online satış platformları aracılığıyla müşterilere daha geniş bir erişim sağlayabilirler.

2. Sosyal ve Çevresel Sorumluluk:

Tüketici tercihlerinde sosyal ve çevresel sorumluluk bilincinin artmasıyla birlikte, ucuzluk marketleri ve kooperatifler de bu konulara odaklanmalıdır. Geri dönüşümlü ambalajlar kullanımı, yerel

üreticilerle iş birliği yaparak sürdürülebilir tarımı teşvik etme ve topluluk destekli tarım projelerine yatırım yapma gibi adımlar, hem çevresel sürdürülebilirliklerini artırır hem de tüketicilerde olumlu bir algı yaratır.

3. İş Birliği ve Ortak Projeler:

Ucuzluk marketleri ile kooperatifler arasında iş birliği potansiyeli oldukça yüksektir. Kooperatifler, yerel üreticilerle kurdukları ilişkileri kullanarak ucuzluk marketlerine tedarik sağlayabilirler. Bu iş birlikleri, taze ve yerel ürünlere erişimi artırırken, yerel ekonomiye de katkı sağlar. Ayrıca, pazarlama ve markalaşma stratejilerinde ortak hareket ederek, müşteri sadakatini artırabilirler.

4. Değişen Tüketici Alışkanlıkları ve Segmentasyon:

Gelecekteki tüketici alışkanlıkları daha bireyselleşmiş ve segmente edilmiş olacaktır. Ucuzluk marketleri ve kooperatifler, bu değişen tüketici taleplerine cevap verebilmek için ürün çeşitliliğini artırabilir ve hedef kitleye özel pazarlama stratejileri geliştirebilirler. Veri analitiği ve müşteri segmentasyonu kullanarak, kişiselleştirilmiş alışveriş deneyimleri sunabilirler.

5. Eğitim ve Yetenek Geliştirme:

Çeviklik ve sürekli iyileştirme kültürünü sürdürebilmek için, çalışanların eğitimi ve yetenek geliştirme programlarına yatırım yapılması önemlidir. Çalışanların çevik metodolojilere ve yeni teknolojilere adaptasyonu sağlanarak, organizasyon içindeki yenilikçi potansiyel artırılabilir.

Sonuç

Ucuzluk marketleri ve kooperatifler, farklı iş modeli ve işleyişleriyle perakende sektöründe çeşitlilik sunarlar ve tüketicilere farklı avantajlar sağlarlar. Her iki yapı da tüketicilerin tercihlerine ve ihtiyaçlarına cevap verme amacı güderken, iş birlikleri ve ortak projeler aracılığıyla birlikte hareket ederek, hem ekonomik hem de sosyal açıdan daha sürdürülebilir çözümler üretebilirler. Gelecekteki araştırmalar, bu iki yapı arasındaki işbirliği potansiyellerini ve etkileşimlerini daha derinlemesine anlamak ve perakende sektöründe daha etkin çözümler geliştirmek için önemli olacaktır.

YEREL YÖNETİMLERİN SAĞLIK HİZMETLERİNE KATKILARI

Yeter DEMİR
USLU*

Giriş

Yerel yönetimler, kamusal hizmetleri en verimli şekilde sunabilen halka en yakın hizmet birimleri olarak tanımlanmaktadır. Toplumun ilk başvuru noktası olmaları nedeniyle merkezi yönetim ile halk arasında aracı bir rol üstlenmektedirler. Bu nedenle de yerel yönetimlerin kamusal mal ve hizmet sunumundaki rolü son derece önemli kabul edilmektedir (*Karakılıç ve Küçük, 2019*).

Ülkemizde de yönetim; merkezi ve yerel yönetimler olarak iki ana düzeyde organize edilmiştir. Yerel yönetimler, yerinden yönetim anlayışı doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte il özel idareleri, belediyeler ve köyleri kapsamaktadır (*Ertaş vd., 2022*).

Kamusal hizmetlerin merkezden ve yerel yönetim anlayışlarına dayalı olarak sunulması, tüm ülkelerde yaygın bir uygulamadır. Bu görev ayrımı; ekonomik, sosyal, kültürel ve geleneksel nedenlerden kaynaklanmaktadır. Ayrıca, merkezi ve yerel yönetimlerin hizmet sunumundaki avantajlarını en üst düzeye çıkarmak ve dezavantajlarını en aza indirmek, kamu hizmetlerinde görev ayrımının temel nedenidir.

Merkezi yönetimin sağladığı faydalar arasında hizmet sunumunda standartlaşma, bölgeler arasında adaletin sağlanması, yönetimde birlik ve bütünlüğün tesis edilmesi ve idarenin tarafsızlığının güvence altına alınması bulunmaktadır. Ancak, merkezi yönetimin hizmet sunumundaki dezavantajları arasında gecikme, kaynak israfı, bürokrasiyi artırma gibi sorunlar bulunmaktadır.

Bu dezavantajlar, yerel nitelikli hizmetlerin yerel yönetimlere devredilmesi ile aşılabılır. Yerel yönetimler merkezi yönetimle karşılaştırıldığında hizmet sunumundaki güçlü yanları; halkın taleplerine ve ihtiyaçlarına duyarlılık, demokrasinin güçlendirilmesi, hesap verebilirliğin kolaylaştırılması, ekonomik etkinliğin sağlanması ve halkın sorumluluk duygusunun geliştirilmesi şeklinde sıralanabilir. Devlet, kamu yönetimini yapılandırırken bu güçlü yanları ne kadar ön plana çıkarırsa, vatandaşlara sunulan hizmetlerin memnuniyeti ve kalitesi de o kadar artacaktır (*Bek & Bek, 2021*).

* *Prof. Dr., İstanbul Medipol Üniversitesi Öğretim Üyesi*

Sağlık Hizmetleri Sunumu Açısından Yerel Yönetimlerin Durumu

Yerel yönetimler, genellikle merkezi yönetimin sağladığı kaynaklara bağımlı olarak faaliyet gösteren ve kamusal bir yapılanmaya sahip olan birimlerdir. Yerel yönetimler, merkezi otoritenin belirli yetkilerini devralarak, merkezi yönetimin yerel ihtiyaçları karşılamada yetersiz kaldığı durumlarda müdahale eder ve yardımcı bir rol üstlenirler. Yerinden yönetim ilkesi doğrultusunda, yerel yönetimler, yerel halkın ihtiyaçlarını daha hızlı ve etkin bir şekilde belirleyip, hizmetleri daha sağlıklı bir şekilde sunarlar. Ancak, aşırı merkezîyetçi devlet yapılarında, yerel yönetimler üzerindeki yoğun kontrol mekanizmaları, hizmetlerin hızlı üretilmesini, kaynakların verimli kullanılmasını ve demokratik kültürün gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir (**Dayar, 2015**).

Bu nedenle, hizmetlerin adil bir şekilde bölünmesi ve idareler arası iş birliği, verimli kaynak yönetimi için kritik öneme sahiptir.

Küreselleşme, ekonomik ve teknolojik ilerlemeler, siyasi değişimler gibi birçok etken günümüzde hızlı bir değişimi beraberinde getirmektedir. Bu değişimlere uyum sağlamak ve toplumun ihtiyaçlarına yanıt verebilmek için yerel yönetimler önemli bir rol oynamaktadır (**Aktaş & Gürbüz, 2015**).

Toplumun taleplerindeki artış, değişen ve çeşitlenen beklentiler, şehirleşmenin yaygınlaşması gibi faktörler yerel yönetimlerin önemini artıran unsurlar arasındadır (**Dayar, 2015**).

Gelişmiş ülkelerde, yerel yönetimler demokratik anlayışlar çerçevesinde hizmet sunarak, kamunun kaynaklarının etkin ve adil bir şekilde kullanılmasını sağlarlar. Bu yaklaşımlar doğrultusunda, sunulan hizmetlerin çeşitliliği artmıştır. Eskiden sadece yol düzenlemeleri, park ve bahçe hizmetleri, temizlik gibi faaliyetler beklenirken, şimdi kültürel, eğitsel, sosyal ve ekonomik hizmetler de yerel yönetimlerden talep edilmektedir (**Aktaş & Gürbüz, 2015**).

Sorumlulukların dengeli bir şekilde paylaşılması, kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulmasına olanak tanır (**Dayar, 2015**).

Yerel yönetimler ayrıca, topluma yönelik sağlık hizmetleri sunar. Bu hizmetler arasında bulaşıcı hastalıklarla mücadele, içme suyu ve gıdaların denetlenmesi, ihtiyaç sahiplerine evde bakım hizmetleri yer almaktadır. Yerel yönetimlerin sunduğu hizmetler genellikle koruyucu sağlık hizmetlerini kapsar (**Göl, 2016**).

Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında görevlerin paylaşılması sürecinde, ekonomik ve geleneksel faktörler önemli rol oynamaktadır. Ekonomik açıdan, bir hizmetin en düşük maliyetle, hızlı ve topluma en fazla fayda sağlayacak şekilde sunulması esastır. Geleneksel olarak ise, geçmişten günümüze devam eden hizmetler genellikle aynı idare tarafından yürütülmektedir. Belediyeler, kendi sorumluluk alanlarının yanı sıra ek sağlık hizmetleri sunarak sağlık hizmetleri sunumunda önemli rol oynamaktadır. Yerel yönetimlerin, toplum sağlığını koruma konusunda aktif olarak yerine getirmesi gereken çeşitli hizmetler bulunmaktadır. Desantralizasyon yani yerinden yönetim süreci ile birlikte merkezi yönetim, görevleri, yetkileri ve kaynakları yerel yönetimlere aktarmaktadır. Evde sağlık hizmetleri, yerel yönetimler tarafından sunulan önemli bir hizmettir. Toplum sağlığını korumak ve geliştirmek

çeşitli faktörlerle ilişkilidir, bunlar çevresel koşullar, ekonomik düzey ve toplumsal yapı gibi unsurları içerir. Tedavi ve rehabilite edici sağlık hizmetlerine odaklanmanın ötesinde, çevresel koşulların iyileştirilmesi ve altyapının düzenlenmesi gibi faktörlerin de göz önünde bulundurulması gereklidir. Bu yaklaşım, sağlığın çok yönlü bir şekilde ele alınması gerektiğini vurgular. Sağlığın

geliştirilmesinde merkezi yönetimin yanı sıra yerel yönetimlerin de önemli katkısı bulunmaktadır. Özellikle sağlık hizmetlerinin sunumunda kapsayıcılık, erişimde hakkaniyet ve eşitlik gibi ilkelerin sağlanması için merkezi ve yerel yönetimlerin iş birliği yapması gerekmektedir. Yerel yönetimler, temel sağlık hizmetlerinin sunumu, halk sağlığının korunması ve sosyal hizmetler gibi alanlarda etkin bir rol oynamalıdır. Bununla birlikte, ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmetlerinin sunumunda geniş kapsamlı teknoloji ve alt yapı gerektiren tesisler ve nitelikli personel gerektiğinden, bu alanlarda merkezi yönetimin daha aktif olması beklenmektedir (**Güngör, 2012**).

Yerel yönetimler, kamu hizmetlerinin en etkin biçimde sunulmasını sağlayan ve halka en yakın birimler olarak tanımlanır. Halkın ilk başvurduğu birimler yerel yönetimlerdir, bu nedenle yerel yönetimler, halk ile merkezi yönetim arasında köprü görevi görür (**Karakılıç ve Küçük, 2019**).

Dünya Sağlık Örgütü (**DSÖ**), yerel yönetimlerin toplumdaki hassas gruplar için hizmet sunarak eşitsizlikleri azaltmalarını, yaşlı nüfusun sağlık hizmetlerinden yararlanmasını sağlamalarını ve yerel düzeyde sağlığı koruma stratejileri geliştirmelerini beklemektedir. Yerel yönetimler, halkın refah ve sağlık seviyesini artırmak amacıyla çeşitli faaliyetlerde bulunur. Bu faaliyetlerden bazıları, yasaklı madde kullanımını önlemeye yönelik girişimler, okullarda düzenlenen eğitimler ve sportif faaliyetlerin organizasyonudur. Bu tür faaliyetler, yerel yönetimlerin sorumluluğunda olup halk sağlığı açısından da büyük önem taşır. Ayrıca, yerel yönetimler ambulans hizmetleri, evde bakım, fizik tedavi ve rehabilitasyon, yaşlı bakım hizmetleri gibi ek sağlık hizmetleri de sunar. Yerel yönetimler yapısal olarak üç, iki ve tek kademeli olabilir. Her ülke yerel yönetim yapısını kendi ihtiyaçlarına en uygun şekilde belirler (**Tekdere, 2019**).

Türkiye 1389 belediye ve 81 ilden oluşan iki kademeli yerel yönetim yapısına sahiptir. Türkiye'de yerel yönetim birimleri; belediye, il ve köy idaresi olarak üç grupta ele alınmaktadır (**Gürün, 2018; Mecek ve Atmaca, 2020**).

Yerel yönetim gelirlerindeki artış, giderlerdeki artışla aynı oranda değildir. Merkezi yönetim tarafından sağlanan kaynaklarla faaliyet gösteren yerel yönetimlerin gelirlerinde önemli bir artış olmamakla birlikte, giderleri sürekli artmaktadır. Ülkelerin hizmet sunumu için kullandıkları finansman kaynakları farklılık gösterir. Ülkemizde yerel yönetimlere aktarılan kaynakların büyük bölümü, merkezi yönetimin sağlamış olduğu genel bütçeden aktarılan vergi gelirleridir. Bununla birlikte, yerel yönetimler harçlardan, vergilerden, borçlanarak ya da ek ödenekler sayesinde gelir elde edebilirler. Yerel yönetimlere verilen yetki ve görevlerin yeterli mali kaynaklarla desteklenmesi gereklidir (**Sezer & Vural, 2010**).

Yerel yönetimlerin sundukları sağlık hizmetleri, toplumun kalkınmışlık ve sağlık düzeyi ile doğrudan bağlantılıdır. Ülkelerin sürdürülebilir kalkınma seviyesini sağlamalarında yüksek refah düzeyi oldukça önemlidir. Bu nedenle, yerel yöneticiler oluşturacakları politikalarda sağlık hizmetlerine dikkat etmelidir. Sağlık yalnızca sunulan sağlık hizmetleri ile ilgili değil, aynı zamanda çevresel, ekonomik ve toplumsal faktörlerden de etkilenir. Sağlık sektörü, bu nedenle pek çok aktörün bir arada faaliyet gösterdiği bir alandır (**Karataş & Gördeles Beşer, 2021**).

Belediyeler, sosyal güvencesi olmayan bireylere sağlık hizmetleri sunmanın yanı sıra evde bakım hizmetleri ve kadınlara yönelik sağlık taramaları gibi faaliyetlerle sosyal hizmetlerin kapsamını genişletir. Hizmet sunucularının güçlendirilmesi ve sağlık hizmeti almak isteyen bireylerin seçeneklerinin artırılmasıyla sağlık hizmet sunumu kalitesi artar ve maliyetlerde azalma meydana gelir. Bu durumun temel nedeni piyasada rekabetin artmasıdır (**Akıncı, 2002**).

Ülkemizde sağlık hizmetleri, yerel yönetimlerle iş birliği içerisinde sunulmaktadır. Ulusal düzeyde yasama ve planlama merkezi hükümet tarafından yürütülürken, uygulama ve finansman gibi yerel düzeyde daha etkin olan faaliyetler kısmen yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilir. Bu süreçte, yerel yönetimlerin mevcut durumları göz önünde bulundurularak koordinasyon sağlanır.

Türkiye’de belediyeler, sağlık hizmetlerinin sunumunda önemli bir rol oynar. Özellikle koruyucu sağlık, yaşlı ve engellilere yönelik bakım, evde bakım hizmetleri ve çevre sağlığı gibi alanlarda etkinlik gösterirler. Belediyeler, şehirlerde yaşayanların sağlığını etkileyebilecek birçok hizmet sunarak önemli bir rol üstlenir. Diğer yandan, köy ve muhtarlıklar genellikle toplum sağlık hizmetleri dışında kalan kişisel sağlık hizmetlerinin taleplerini karşılamaktan ziyade, kişilerin sosyal yardıma muhtaç olduklarını gösteren belgeler düzenlemek gibi daha sınırlı bir rol oynar. Bu nedenle, köy ve muhtarlıkların sağlık hizmetleri alanındaki doğrudan etkileri belediyelere göre daha sınırlıdır (**Sayım, 2011**).

Kanunlar gereği, belediyeler çeşitli alanlarda sağlık hizmetleri sunmakla yükümlüdür. Gıda güvenliğini sağlamak ve iş sağlığı konularında denetimler yaparak halkın sağlığını korumak belediyelerin sorumluluğundadır. Yerel halkın sağlık hizmetleri ihtiyacını karşılamaya yönelik rehabilitasyon merkezleri, yaşlı bakımevleri gibi sağlık tesislerinin kurulması ve hizmet sunulması belediyelerin görevlerindedir. Belediyeler, acil durumlarda hızlı müdahale edebilmek amacıyla ambulans hizmetleri sunar. Ayrıca, toplum sağlığını koruyabilmek için çeşitli koruyucu sağlık hizmetleri sunmakla yükümlüdürler. Bu hizmetler arasında aşılama hizmeti, genel sağlık taramaları ve çevresel sağlık kontrolleri gibi faaliyetler yer alır. Belediyeler, sağlık hizmetlerine yönelik çeşitli tesisler açıp işletebilir, sağlık projelerine maddi destek sağlayabilir ve hastanelere indirimli ya da ücretsiz su temin edebilirler. Ayrıca, çevre ve halk sağlığına yönelik farklı hizmetler sunarlar. Örneğin, tıbbi atık yönetimi için tesisler kurup işletmek, yiyecek ve içeceklerin denetimini yapmak, işletmelere ruhsat verip denetimlerini gerçekleştirmek gibi görevleri vardır (**Kök ve Sayım, 2011**).

Sonuç

Yerel yönetimler, halka en yakın hizmet birimleri olarak kamu hizmetlerini etkin bir şekilde sunma görevini üstlenmektedir. Bu görevler arasında koruyucu sağlık hizmetleri, evde bakım hizmetleri, çevresel sağlık denetimleri ve acil sağlık hizmetleri gibi çeşitli faaliyetler yer almaktadır. Yerel yönetimlerin sağlık hizmetleri sunumundaki rolü, halkın sağlık ve refahını artırmak amacıyla çeşitli ihtiyaçlara cevap verebilme esnekliği oluşturmaktadır. Bu esneklik, yerel ihtiyaçların doğru analizi ve etkin çözümlenmesiyle sağlanmaktadır. Belediyeler ve il özel idareleri, merkezi yönetimin sağladığı kaynaklarla desteklenerek, yerel düzeyde hizmet sunumunu iyileştirme amacını taşımaktadır. Sonuç olarak, yerel yönetimlerin sağlık hizmetleri sunumundaki aktif rolü, toplum sağlığının korunması ve geliştirilmesi açısından büyük öneme sahiptir. Bu çalışma, yerel yönetimlerin sağlık alanındaki katkılarını vurgulayarak, hizmet sunumunda merkezi ve yerel yönetimler arasında iş birliğinin ve koordinasyonun önemini ortaya koymaktadır.

Kaynaklar

Akıncı, F. (2002). Privatization in Health Care: Theoretical Considerations and Real Outcomes, *Journal of Economics and Economic Education Research*, 3(2), 62–86.

Aktaş, M., & Gürbüz, C. (2015). Türkiye’de Yerel Yönetim Reformu ve 5393 Sayılı Kanun: Muş ve Bitlis İllerinde Reformun Algılanmasına İlişkin Alan Araştırması. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 25-54.

Bek, N., & Bek, A. (2021). Yerel Yönetimlerin COVID-19 ile İmtihani: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Lapseki Meslek Yüksekokulu Uygulamalı Araştırmalar Dergisi*, 2(4), 117-127.

Dayar, H. (2015). Türkiye’de Yönetimlerarası Mali İlişkilerin Düzenlenmesi, Ortaya Çıkan.

Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi(7), 1-17.

Ertaş, M. F., Eker, H. H., & Güngör Ketenci, P. (2022). Yerel Yönetimlerde Sağlık Hizmetleri Uygulamalarının Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi. *Gevher Nesibe Journal of Medical & Health Sciences*, 7(21), 100-119.

Göl, E. (2016). Yerel Yönetimlerde Sağlık Hizmetlerinin Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Güngör, S. (2012). Yerel Yönetim ve Merkezi Yönetimin Görev Paylaşımı. *Akademik Bakış Dergisi*, 32, 1-12.

Gürün, F. (2018). "Belediyelerde Sağlık Hizmetlerinin Türk Mevzuatındaki Yeri" Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6, 125–150.

Karakılıç, Y., Küçük, Ü. (2019). "Kamu-Özel Ortaklığının Yerel Yönetimlerde Uygulanabilme Olanakları Üzerine Bir Değerlendirme", *ADAM AKADEMİ Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 135–172.

Karataş, A., & Gördeles Beşer, N. (2021). Yerel Yönetim Birimleri Olarak Belediyelerin Salgın Hastalıklar Konusundaki Sorumlulukları: Covid 19 Pandemisi Örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(4), 1340-1351.

Kök, M., & Sayım, F. (2011). Sağlık Hizmetlerinde Yerel Yönetim Yatırımları. *Uluslararası Sağlıkta Performans ve Kalite Kongresi*, 276-292.

Mecek, M. Atmaca, Y. (2020). "Yerel Yönetimlerin İdari Yapısına İlişkin Mevzuat Analizi" *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (76), 2068-2087.

Sayım, F. (2011). "Sağlık Hizmetlerinin Finansmanına İlişkin Ulusal Hesaplar ve Sağlık Alanında Belediyelere Verilen Görev İle Yetkiler. *Bütçe Dünyası Dergisi*", 1.

Sezer, Ö., & Vural, T. (2010). Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Devletin Değişen Rolü ve Merkezi Yönetim ile Yerel Yönetimler Arasında Yetki ve Görev Paylaşımı. *Maliye Dergisi*(159), 203-219.

Tekdere, M. (2019). "Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Yerel Yönetim Yapıları", *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20, 248–282

'TARLA GÜNLERİ' ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Vedat SADIOĞLU*

Giriş

'Tarla Günü veya Tarla Günleri', başarılı bir tarım şekli veya uygulamanın bir veya birkaç gün süreyle çiftçilerin ziyaretine açılması yöntemidir. Başarılı ve amacına uygun bir şekilde gerçekleşebilmesi için öncesinde, devamında ve sonrasında ayrıntılı planlama ve organizasyon gereken tarla günleri; her türlü tarımsal faaliyetin herhangi bir safhasında, konuyu çiftçilere göstermek, ilgilerini çekmek ve onların uzmanlarla konuyu tartışabilecekleri bir ortam sağlamak suretiyle öğrenmelerine ve benimsemelerine yardımcı olmak üzere düzenlenen bir faaliyettir. Tarla gününün amacı, yayımın hizmet verdiği kitlenin yani çiftçilerin kişisel olarak gözlem yapmasını sağlamak, başarılı tarım uygulamaları ile ilgili sorular sorulmasına izin vermek ve gayri resmi temasların ve öğrenmenin olabileceği bir ortam yaratmaktır.

Bir veya birden fazla işletmede, gösteri (**demonstrasyon**) alanında, araştırma enstitüsünde yani yeni üretim tekniği veya yeniliğin olduğu her yerde, o konuyu çiftçilere göstermek ve konuyla ilgili açıklayıcı bilgiler vermek amacıyla tarla günü düzenlenebilir. Tarla günü, düzenlenen konuyla ilgili olarak çiftçilerin bilmeleri gereken hususları veya o konuyla ilgili tarımsal uygulamaları açıklayan ve kullanılan yayım metodunu destekleyen basılı

Resim 1: Uluslararası Tarla Günleri (*International Field Days*), ülkemizde her yıl yaz mevsiminde ve çeşitli yörelerde (il, ilçe, köy) kutlanmaktadır.

*Araştırmacı Yazar (vsadioglu1960@hotmail.com)

yayın dağıtılmalıdır. Tarla gününe; faaliyeti o konuyla ilgili daha fazla sayıda çiftçinin izlemesi ve yararlanması düşüncesiyle, tarla gününün düzenleneceği köyden ve o konuyla uğraşan çevre köylerden de çiftçilerin katılması sağlanmalıdır.

Tarla Günü Nedir?

'Tarla Günü' sadece tarla ile ilgili konularda düzenlenecek bir faaliyet değildir. Bağ-bahçe, hayvancılık vb. tüm konularda yani yeniliğin olduğu alanlarda tarla günü düzenlenmesidir. İllerde düzenlenecek tarla günlerinin tümünün büyük çaplı ve büyük organizasyonlar gerektiren tarla günleri olması her zaman mümkün olmayabilir. Küçük çapta, bir köyün sadece o konuyla ilgili çiftçilerine yönelik olarak tarla günü düzenlenebilir. Hedef, yapılan bir çalışmanın herhangi bir aşamasının, sonucunun veya yeniliğin çiftçilere gösterilmesi ve en önemlisi de yeni uygulama ve yeniliğe ilgi gösteren çiftçilerle irtibat kurularak onların uygulamalarına yardımcı olmak olmalıdır.

Kurulan sonuç gösteriyle mutlaka tarla günleri desteklenmeli ve gösteri sonuçları o konuyla ilgilenecek çok sayıda çiftçiye bu yolla gösterilmelidir. Geçmiş yıllarda bazı illerin programlarında, özellikle sonuç gösteri kurulması yer aldığı halde, o konuyla ilgili tarla günü düzenlenmesinin programlanmadığı görülmüştür. Özellikle karşılaştırma yapma imkânı vermek suretiyle çiftçilerin ikna edilmesine yarayacak bu tip gösterilerin tarla günü ile desteklenmesi yararlı olacaktır.

Resim 2: Çiftçiler 'Tarla Günü'nde yeni teknoloji ve uygulamalarla buluşmakta ve bilgi almaktadırlar.

Tarla Günlerinin Amacı Nedir?

Tarla günlerindeki tüm faaliyetlere ve etkinliklere 'gösteri (demonstrasyon)' denir. Tarla günlerindeki gösteriler şu amaçlarla yapılır:

- Bir işin nasıl yapılacağını, yeni bir yöntem veya ürünün nasıl kullanılacağını çiftçilere öğretmek,
- Bir yöntemin onu kullanmak üzere öğrenen için tatbik edilebilir olduğu hususunda güven sağlamak,

- Öğrenmede ve bir yöntemin kullanılmasında ilgi çekmek,
- Bir hususta çiftçileri ikna etmektir.

Türkiye’de Tarım Fuarcılığı

Türkiye’de tarım fuarcılığına farklı bir anlayış getirmek amacıyla 2010 yılından itibaren Türkiye’nin ilk açık alan uygulamalı tarım fuarı olan Tarla Günleri fuarları Mayıs ve Haziran ayları arasında Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde gerçekleştirilmektedir. Türkiye’nin ilk açık alan uygulamalı tarım fuarı olan Tarla Günleri fuarı 27-30 Mayıs 2010 tarihleri arasında Tekirdağ Karaevli köyünde gerçekleştirilmiştir. Burada, her çiftçinin kendi işletmesinde uygulamış olduğu üretim tekniklerini ve aynı zamanda ulusal ve uluslararası firmaların kendi **ARGE** istasyonlarında üretmiş oldukları yeni ürünleri çiftçiler ve sektör profesyonelleri ile paylaşmak için teknik ve ticari bir platform oluşturmak amaçlanmaktadır.

Türkiye’de ilk ürüne özel fuar olan Potato Days Turkey Fuarı ise 22-24 Ağustos 2019’da Konya Selçuklu Karaömerler köyünde gerçekleştirilmiştir.

Bu doğrultuda Türkiye’de 3 ayrı tarım fuarı organize edildiği söylenebilir;

- 1) ‘Uluslararası Tarla Günleri’olarak, her yıl Türkiye’nin farklı bir bölgesinde ziyaretçileri ile buluşmaktadır.
- 2) ‘Tarım ve Teknoloji Günleri’ olarak her yıl Tekirdağ Karaevli Mahallesinde düzenlenmektedir,
- 3) ‘Patato Days Turkey’ olarak, 2020 yılından sonra her iki yılda bir farklı bir patates üretim bölgesinde düzenlenmektedir.

Resim 3: Açık alan uygulamalı tarım fuarı olan ‘Tarla Günleri’ her yıl mayıs ayının son haftasında Tekirdağ Süleymanpaşa Karaevli’de gerçekleşmektedir.

Bunun yanında yurt dışında 14 ayrı ülkede 20’nin üzerinde ‘Tarım, Hayvancılık ve Gıda’ konularında fuarlar düzenlenmektedir. Türkiye’deki tarım fuarcılık firmaları, yurt dışında düzenlenen bu fuarlara Türkiye’den katılımcı olan üretici firmalar ve ziyaretçiler konusunda faaliyetlerine devam etmektedir. Bu fuarlar zirai ilaç, tohum, gübre, mekanizasyon ve traktör uygulamalarının birbir fuar

alanında tarlada gerçekleştirmelerine ve bu yeni ürünlerin Türk çiftçilerinin kendi işletmelerinde hayata geçirmelere ışık tutmaktadır.

Her yıl düzenlenen 'Tarla Günleri' ve 'Tarla Fuarları', Türkiye'de faaliyet gösteren firmaların ARGE bölümlerinde geliştirilen en son teknolojiler ve en yeni çıkan ürünlerin, Türk çiftçileriyle ve sektör profesyonelleriyle buluşma noktası olmaya devam etmektedir.

Resim 4: Türkiye'nin ilk ürüne özel fuarı olan 'Patato Days Turkey Fuarı' 2019 yılında Konya Selçuklu Karaömerler Köyü'nde açılmıştır.

Tarla Günlerinin (Gösterilerinin) Hazırlanması

Tarla günlerinde yayımcılar tarafından kullanılan iki tip gösteri vardır. Bunlar metot gösterisi ve sonuç gösterisidir. Metot gösterisi ile çiftçilere, yeni bir tekniğin, bir pratiğin, bir metodun nasıl olduğu veya nasıl yapılacağı gösterilir ve çiftçilere yeni teknikleri ve becerileri tanıtmak, öğretmek amacıyla kullanılır.

Sonuç gösterisi ise, yeni bir uygulama veya tavsiyenin çiftçilerin yerel şartlarında uygulanabilir olduğunu göstermek için kullanılır.

Bir konu veya sorun hakkında bilgi verme, belli bir çiftçi problemini gözden geçirme, çözümler önerme ve yapılacak işlere karar verme, belli bir konuda detaylı bilgi vererek tartışma gibi amaçlarla çiftçi toplantıları yapılır.

Toplantının önceden duyurulması, oturma yerlerinin düzenlenmesi, sesli-görüntülü araçlar, gündem, konuşmacılar ve toplantıyı yönetecek kişi gibi ayrıntılar önceden belirlenmelidir.

Çiftçilere, tarımın her dalında yeni bilgi ve tekniklerin öğretilmesi suretiyle daha çok, daha kaliteli ve ucuz bitkisel ve hayvansal ürün elde etmeleri ve bu ürünleri en iyi şekilde değerlendirerek yaşam seviyelerini yükseltmelerine yardımcı olmak amacıyla çiftçi kursları düzenlenmelidir. Bir konuda kurs düzenlenmesi planlanırken kursun hazırlık safhası (**kursta eğiticilik yapacakların anlatacakları konularda gerekli hazırlığı yapmaları**), kursta kullanılacak her türlü araç, gereç ve eğitim malzemelerinin temini ile uygulama safhası (**kursiyerlere nazari olarak anlatılan konuyla ilgili yapılabilecek uygulamalar**) göz önüne alınmalıdır.

Ayrıca, çiftçi inceleme gezileri, teşvik yarışmaları, sergiler, konferanslar, paneller ve diğer benzeri faaliyetler de düzenlenmelidir.

Resim 5: Burdur ili Bucak ilçesi çiftçileri tarımın gelişmesi için sahadalar.

Sonuç Ve Öneriler

Tarla günleri düzenlenmesindeki temel amaç, her çiftçinin kendi işletmesinde uygulamış olduğu üretim tekniklerini ve aynı zamanda ulusal ve uluslararası firmaların kendi ARGE istasyonlarında üretmiş oldukları yeni ürünleri çiftçiler ve sektör profesyonelleri ile paylaşmak için teknik ve ticari bir platform oluşturmaktır. Bu amaç doğrultusunda zirai ilaç, tohum, gübre ve traktörlerin uygulama alanında, yani tarlada gerçekleştirmeleri ve bu yeni ürünlerin çiftçilerin kendi işletmelerinde hayata geçirmeleri için rehber olmaktadır.

Tarla günlerindeki gösteriler, bir işin nasıl yapılacağını, yeni bir ürün veya bir yöntemin nasıl kullanılacağını öğretmek veya o hususta karşılaştırma imkânı vererek insanları ikna etmek üzere itina ile hazırlanmış pratiğe ve göze hitap eden tarımsal bir gösteri şeklinde yapılmalıdır. Denenmiş bir teknik veya pratiği mahalli şartlarda tekrar gösterme ve uygulama işlemi olan bu gösteri, uygun bir şekilde hazırlanmış sözlü veya görüntülü açıklamalar ve sorularla takviye edilmelidir.

Gösterilerin etkili, başarılı ve amacına uygun bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için gereken şartların yanı sıra, gösterinin kurulacağı yer ve çiftçi seçimi, gösterinin kurulması, çeşitli aşamalarının takibi gibi yapılması gereken hususlar dikkate alınmalıdır. Gösterilerin sıklığı (sayısı) ve yoğunluğu gösteri konusunun içeriğine, (**yenilik derecesi, karmaşıklık v.b.**), çiftçilerin bilgi düzeylerine, çiftçilerin yeniliklere açık olma durumlarına, çiftçilerin yerleşim durumlarına ve İl Müdürlüklerinde bulunan yayım personel sayısına bağlı olduğundan bu konulara dikkat edilmelidir.

Tarla Günleri, yayımcı ve çiftçilerin bir araya geldiği, bir konu hakkında bilgi verme, belli bir çiftçi problemini gözden geçirme, çözümler önerme ve yapılacak işlere karar verme, belli bir konuda detaylı bilgi vererek tartışma gibi amaçlarla yapılan eğitici bir faaliyettir. Durum ne olursa olsun, faydalı olunabileceği düşünüüyorsa toplantı yapılmalıdır. Toplantı

Resim 6: Çanakkale Gelibolu Kavakköy Lavanta Tarla Günleri 2024 yılının 14 Haziran – 7 Temmuz günleri arasındadır.

düzenlenmesine karar verildiğinde, dikkatli bir şekilde hazırlık yapılmalı ve toplantının başarılı olmasını sağlamak için gerekli olan tüm düzenlemeler kontrol edilmelidir.

Ayrıca kitle yayım vasıtaları (broşür, çiftçi mektubu, afiş, gazeteler, medya, vb.) amacına göre bireylere veya çoğunluğa hitap eden, basılı ve görüntülü materyallerden meydana gelen ve kullanılan yayım metodu desteklenmeli, çiftçilere anlatılmak istenen konunun daha iyi anlaşılması, öğrenmenin kolaylaştırılması amacıyla araçlar etkin olarak kullanılmalıdır.

Hasat Bayramı Nedir?

Hasat Bayramı, bolluğun ve bereketin simgesidir. Hasat Bayramı ve Tarla Günleri genellikle aynı zamanlara denk geldiği için birlikte gerçekleştirilir ve kutlanır. Doğal afetler ve olağanüstü hava koşulları, yaşamın pek çok alanında olduğu gibi tarımsal üretim üzerinde de günden güne etkisini artırmaktadır. Hasat bu bakımdan çok önemlidir.

Hasadın ve bereketin coşkusunun paylaşıldığı, tarımda alın terinin, toprağa verilen emeğin, atılan tohumun, edilen duanın ve bir yıllık emeğin meyvelerinin toplandığı Hasat Bayramı da bu amaçla kutlanmaktadır.

Resim 7: Türkiye'de Hasat Bayramı 2024 yılında, 26 Temmuz'da kutlanacaktır.

Kaynaklar

- Dünya Gıda Günü 2023 Sempozyumu, TMMOB Yayını, 2023, Ankara.
- <https://tarlagunleri.com>(ErişimTarihi:24.06.2024).

190 YILDAN SEÇMELER,,

Türk Kooperatifçilik Cemiyeti,
Karınca,
Ekim 1961, Sayı: 298, S. 3.

İYİLİK ET, DENİZE AT

Yazan: Nusret Namık UZGÖREN

(Kooperatifler milli birliği Sağlar - Y. S. Atasagun 1946)

Sene 1931, İstanbul'da bir dernek kuruldu: Türk Kooperatifçilik Cemiyeti. Sene 1933, Türk Kooperatifçilik Cemiyeti merkezini Ankara'ya nakletti. Sene 1934, Cemiyet, Karınca adını taşıyan aylık bir dergi yayınlamağa başladı. Karınca dergisi 28 yıldan beri çıkmakta berdevam. Türk Kooperatifçilik Cemiyeti, 10.6.1946 tarih ve 4325 sayılı kararname ile genel menfaatlere yarar, cemiyetler arasına girdi.

Çocuk Esirgeme, Türk Hava Kurumu, Türk Ekonomi Kurumu, Kızılay ve diğer bazı kurumlar gibi Türk Kooperatifçilik Kurumu adıyla faaliyetine devam ederken esaslı birçok konuları ele aldı. 1944 - 47 - 50 - 53 yıllarında memleket çapında büyük kongreler tertiplendi. 1944 Kongresi Türk Ekonomi Kurumu ile birlikte hazırlanmıştır. Bu kongrelerin zabıtları, kararları, broşürlerle ve Karınca ile yayınlandı.

İkinci Cumhuriyetimiz Anayasasında 51'inci maddede yer alan Kooperatifçilik, on iki katlı Kooperatifler Sarayının inşası gibi başarılar, kayda değer olaylardır. Keza, yurdumuzda ilk defa olarak Yapı Kooperatifleri davası Kooperatifçilik Kurumunca, 1934'de ele alınmıştır.

Türk Kooperatifçilik Kurumu, yapabildikleri ile öğünmez, ileride yapacağı işler için, eski başarılarında ümit, cesaret ve kuvvet kaynağı bulur.

Karınca, zaman zaman Kurumun tüzüğünün bazı parçalarını yayınlamaktadır. Bunun sebebi, iş programını hatırlatmak, hedeflerimizi daima göz önünde bulundurmaktır. Yurdun iki milyona yakın kooperatifçisinin çeşitli dertleri, davaları vardır. Bunların tahlili, çıkar yolların araştırılması, pratik çarelerin bulunması için çalışmalar ve 1953'den

beri toplanmayan büyük Kongrenin 1962 sonlarında akdi için hazırlıklara şimdiden başlanması gibi çetin işlerle karşı karşıya bulunmaktadır. Bütün bu işlerin hali maddi varlıklara da bağlıdır. Kooperatifler Sarayı, bu maddi varlığın temelini teşkil edecektir. Bu muazzam binanın temelini de, her kooperatifçinin birer lira vereceği düşünce ve ümidi üzerine oturtmuştuk. Teberrular yapıldı, üç piyango tertip edildi.

Saray (1) yükseldi. İç kısımlarının tamamlanması kaldı. Aziz kooperatifçiler son bir yardım daha lazım! Bunu da esirgemeyeceğinizden eminiz. Hatırlatmaya lüzum olmamakla beraber tekrarında fayda görüyoruz: Kurum İdare Heyeti üyeleri fahri olarak, yıllar ve yıllar boyunca, çalışmaktadırlar. Tek gaye ve müşevvik, muasır garp medeniyetinin güzel eserlerinden biri olan ileri kooperatifçiliğin Türkiye'mizde de bir an evvel gelişmesini görmek isteğidir.

(1) O yıllarda inşaatı devam eden Türk Kooperatifçilik Sarayı kastediliyor.

Cumhuriyet ve köylerimiz

Türk Kooperatifçilik Cemiyeti,
Karinca,
Eylül 1934, Sayı: 4, Sayfa: 10-12

Yazan: Dr. H. Fikret

Vaktiyle Felemenk'den dönen bir dostum anlatıyordu: Felemenk çok güzel ve rahat bir memlektir. Her yer işlenmiş, her yer yeşil! Köyler temiz ve köylüler neşeli ve sıhhatlidir! Bir gün bir köyde kulübe gibi bir ev gördüm. Pencerelerinde çiçek saksıları ve temiz perdeleri vardı. Merak ettim, sordum. Beni hemen oraya getirdiler. Birde ne görsem beğenirsiniz? Meğer benim merak ettiğim o temiz kulübe bir domuz ahırına değil mi imiş? İçinde de bir alay domuz yatıyordu.

Arkadaşım bunları anlatırken halâ hayret içinde idi. Ben hayret etmedim. Çünkü yüz sene muharebe yüzü görmeyen, bir alay zengin müstemlekesi olan çalışkan Felemenk köylüsünün rahat ve güzel bir hayata kavuşması kadar tabii ne olabilir! Aksini işiteydim o zaman hayret ederdim. Devlet köylü dostu, memurlar köylü dostu, münevverler köylü dostu olduktan sonra köylerin ve köylülerin yükselmemesi nasıl mümkün olur? Japonlar elli sene içinde neler, neler yapmadılar!

Şimdi sıra bizdedir. On senelik bir sulh hayatından sonra eski Türkiye'mizin her tarafında bir kaynaşma, bir ilerleme var. Devletimiz köylü devletidir, diyebiliriz. Türkiye Cumhuriyeti ile köy aşkı, köylü muhabbeti el ele gider. Münevverlerimiz köyü ve köylüyü candan sevmeğe başlamıştır. Memurlar, artık, köylüye insan ve vatandaş muamelesi yapıyor. Bütün bunları gören ve bilen köylülerimizde var kuvveti kola vererek çalışıyor, didişiyor, birleşiyor, sevişiyor, dertleşiyor ve ilerliyorlar.

Hakikaten ilerliyorlar mı? Bu günkü hızı ve ilerleyişi görmemek için kör olmak lâzım. Memleketin her yerinde ve her sahasında bir yenilik, bir iyilik ve bir ilerleyiş vardır. Meselâ yalnız buğdayı ele alalım: Düne kadar buğdaylarımızın büyük bir kısmını dışarıdan

getirtiyorduk. Her sene on beş yirmi milyon Türk lirasını dışarıya kaçınıyorduk. Bugün dışarıdan buğday almak şöyle dursun, dışarıya buğday bile satmaktayız. Bu, pek büyük bir hız değil de nedir? Yurdun her tarafında buna benzer birçok ilerleyiş hamleleri vardır.

Bu hızlı gidişin bir başka yöndeki meyvesi de bir kaç sene içinde bine yakın kooperatifin canlanmasıdır. Kooperatifin ne gibi büyük faydalan olduğunu herkes anlamıştır. Bunu burada tekrarlamanın yeri değildir. Kooperatifin bizde başka yönden bir takım faydaları da olmuştur ki bunları büyük bir ilerleyiş diye göstermek gerekir:

Türk köylüsünün tek başına bir işi başarmaktansa bazı işleri toplu halde başarmanın daha lüzumlu ve daha faydalı olduğunu kavraması başlı başına bir yeniliktir. “Her koyun kendi bacağından asılır” sözünün yanlış olduğunu kavrayan bir kimse, bugünkü ileri gidişin ve medeniyetin sırrına varmış sayılır.

İkinci ve mühim bir fayda da şudur: Belli işler ve maksatlar için birleşmiş olan insanlar arasında, zamanla, gönül kaynaşması ve arkadaşlık hisleri canlanır. Bu gibi kaynaşmalardan birçok faydalı derleşmeler ve teşebbüsler meydana gelir. Meselâ kooperatifçi ortaklar bir gün köylerindeki sıtma belâsı üzerinde dertleşirken bunu yok etmenin yollarını araştırır ve bir gün yine ortaklaşma ile civardaki bataklıkları kurutmaya teşebbüs edebilirler.

İşte kooperatifin büyük hizmetleri arasında bu gibi karşılıklı yardımlaşma ve arkadaşlık hislerini hiç bir zaman gözden kaçırmamak gerekir. Dağları yerinden oynatan, suların yataklarını değiştiren ve bir memleketi cennete çeviren kuvvet, işte böyle duygulara dayanan çalışmalardır: Tek bir işi birlikte başarmak, şüphesiz ki, mühimdir. Fakat düşünmeliyiz ki, köylerimizde birlikte başarılacak işler bir değil yüzdür. Tek işi başarmağa başladıktan sonra yavaş yavaş diğer işlere de kol salmak icap eder.

Bize daima söylerler: Köylümüz çok fakirdir; köylümüz çok çalışır, az kazanır. Evet, bütün bunlar doğrudur. Fakat bu sözlerin bir manası yoktur. Köylümüz daima fakir kalacak, daima çok çalışıp az kazanacak değildir. Köylümüz merttir, çalışkandır, temiz kalplidir ve her şeyden evvel kuvvetlidir. Bizim en büyük zenginliğimiz işte buradadır. Köylümüz dün çok fakirdi. Kendisini tutan yoktu. Bugün on senelik büyük savaşımlardan yeni çıktığı halde köylümüz düne göre daha iyidir ve yarın mutlaka daha iyi olacaktır.

İşte bu dönüm noktasında yeni vazifeler, yeni işler karşısındayız. Maddi vaziyeti gittikçe düzelmeye yüz tutan köylümüzün düşüncesi yalnız çalışıp yemek ve sonra da sırt üstü yatmak değildir. Eğer murat bu olsaydı, bizim develerden, kurtlardan, kuzulardan, kuşlardan ne farkımız kalırdı? Bundan sonra köylüye iyi yaşama düşüncesini aşılmalı ve bu düşünceye erişen yolları göstermeliyiz.

Suyu bol köylerimiz var ki, içinde adam akıllı bir ağaca rast gelemesiniz. Sulak köylerimiz var ki, köylülerin kazancı yerinde olmasına rağmen - evlerinde ve köy civarında tek bir çiçeğe rast gelemesiniz. Köyler ve hatta kasabalar var ki sokakları daracaktır.

İçinde güzel suyu ve çeşmesi olan köyler var ki köylüleri aylarca yıkanmazlar. Eskiden beri köylülerimiz, soğuk kış zamanları, evvela köyün içinde ve yakınındaki ağaçları keserler. Köy ve civarı ağaçsız kaldıktan sonra sıra uzaklara gelir.

Bütün bu yolsuz işlerin sonu meydandadır: Köylerimiz çoraklaştı. Köylerimiz çı çıplak kaldı ve köylülerimiz gittikçe iptidaileşti. “Ne yapalım efendim! Köylülerimiz fakirdir! Fakir olduğu için şunu yapmak, bunu yapmak mümkün değildir” diyenlerin ağzına ot tıkamak lâzımdır.

Ağaç sevgisinin ve ağaç yetiştirmenin, çiçek sevgisinin, temizlik Sevgisinin, ev lağımının sokağa akmasını, köy evlerinin aynı emek ve aynı para ile daha düzgün ve kullanışlı, insan sağlığına elverişli yapılmasının para ile çıkar tarafı yok denecek derecede azdır. Sağlık ve kuvvet olduktan, iş sevgisi bulunduktan sonra köyün birçok küçük işleri yapılır ve bunlar bir kaç sene içinde Türkiye'mizin rengini ve şeklini değiştirmeye kâfi gelir.

Senede beş fidan yetiştiren bir köylü on senede elli fidan ve ağaç yetiştirmiş olur. İki milyon köylü bu şekilde çalışsa on senede Türk köylerinde yirmi milyon yeşil ağaç canlanmış olur.

Sorarım bu, az iş midir? Ve bu iş için para mı lâzımdır? Fakirliğin bu gibi işlerle alâkası var mıdır? Evet, köylümüz fakirdir. Çünkü köylümüz yüz yıllarca bakımsız kalmıştır. Bu bakımsızlık yüzünden köylümüzün gönlüne de kasavet çökmüştür. İçinde böyle yaşama sevgisi sönen insanlarda rahat ve güzellik duyguları da azalır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti gözünü köye ve köylüye çevirdikten sonra iş temelinden değişmiştir ve gittikçe değişecektir. Birinci on senelik Cumhuriyetimizde yapılan büyük işleri saymakla bitiremiyoruz. Cumhuriyetin yirminci köylüsünü yepyeni yaşayış içinde göreceğimize eminiz.

Yapılacak iş; köylüyü idare etmek, köylüye yol göstermektir. Köylünün içinde bu gibi şeylere karşı duygu ve sevgi uyandırılmazsa köylerimizin vaziyeti bugünkünden çok farklı olmayacaktır.

İstanbul civarındaki Polonez köylüleri lehlidir. Bunlar Türkiye'ye yüz yıldan evvel muhacir olarak geldiler. Ve oraya yerleştiler. Bugün Polonez köyü Türkiye'nin en ileri ve güzel köylerinden biridir. Orada her kes güzel ve rahat yaşamaktadır.

Bizim az zamanda öyle olmamıza imkân yok mudur? Bizim kuvvetimiz mi eksik? Kafamız mı çürük? Kollarımız mı işlemiyor? Hayır! Bizde bunların hepsi fazlasıyla var.

Düne kadar köylüye ehemmiyet vermeyen bir Osmanlı devleti vardı. Onun için geri kalmıştık. Şimdi köylüyü başı üstünde tutan bir Cumhuriyetimiz vardır. Onun için de var kuvvetimizle ileri gitmeğe çalışmalı ve alışmalıyız. Polonez köylüleri o güzel bahçeleri, o kuvvetli ağaçları, o hoş meyveleri, o köy evceğizlerini hep sevgi ve anlayış ile yaptılar. Demek oluyor ki, işin can alacak noktası köylüde bu gibi işlere karşı sevgi ve alâka uyandırmaktır. Bunu kim uyandıracak? Kooperatif ortakları arasında bu sevgiyi duyanların ve köy muallimlerinin Türk köyünü rahatlaştırma ve güzelleştirme işinde pek büyük rolleri olacaktır. Çalışkan, temiz kalpli ve kuvvetli köylülerimize bu duygular aşılırsa on sene içinde mutlaka yepyeni, çok kuvvetli ve çok daha şenlik bir yurda kavuşmuş

Kooperatifçilerle Kısa Sohbet:

ÜÇ ÇEŞİT İNSAN

Yazan: Süheyp Nizami

İnsanlar üç çeşittir. Birinci çeşit, kazandığından az sarf eder. Bütün medeniyetleri, bütün zenginlikleri bu çeşit insanlar yaratmıştır. İnsanlığı, bu çeşit insanlar yükseltiyor. Bu çeşit insanların her kese iyiliği dokunur. Bunlar iyi iz bırakırlar.

İkinci çeşit, kazandığı kadar sarf eder. Bunların ne iyiliği, ne de kötülüğü vardır. Bunlar geldikleri gibi giderler; iz bırakmazlar. Üçüncü çeşit, kazandığından çok sarf eder. Bunların sağına, soluna, soyuna, sopuna kötülüğü dokunur. Bunlara kim yaklaşırsa ergeç zarara girer. Bunlar kötü izler bırakırlar. Bir memlekette bu çeşit insanların çoğalması başlı başına büyük bir musibettir. Bir kimse ile arkadaş olmadan ne çeşit insan olduğunu iyice araştırmalı. Birinci çeşitse sokulmalı, sıkı fıkı olmanın yolunu aramak İkinci çeşitse işi oluruna bırakmalı. Üçüncü çeşitse bucak bucak kaçmalı.

Kooperatif, tek tek zayıf olan gücümüzü bir araya getirip tek başına başaramayacağımız bir işi birlikte başarmak için yaptığımız iş arkadaşlığıdır. Böyle bir topluluk içinde birleşenlerin birbirlerine uygun olması, at başı yürümesi ve hesabını bilir olması lazımdır. Kooperatif, ancak birinci çeşit insanların yürütebileceği bir birlikte çalışma düzenidir.

BEYNELMİLEL İZMİR PANAYIRI AĞUSTOSUN 26'NCİ GÜNÜ BÜYÜK MERASİMLE BAŞVEKİL PAŞA TARAFINDAN AÇILDI.

Yazan: A. S.

İzmir muhabirimiz yazıyor: Beynelmillel 4'üncü İzmir panayırı, ağustosun 26'ncı günü, panayırı açmak için İstanbul'dan gelen değerli Baş Vekilimiz tarafından açıldı. Panayır, güzel İzmir'in en güzel medyam olan Cumhuriyet meydanında Gazi heykelinin ardındaki panayır yerinde kurulmuştu. Panayırın çeşitli renklere boyanmış güzel yapılarının bir arada görünüşü çok iyi bir manzara teşkil ediyordu.

Panayıra 210 müessese iştirak etmişti. Bunlar arasında 22 ecnebi firma görülüyordu. Ayrıca resmen iştirak eden ecnebi devletler Ruslar, İngilizler, Irak ve İtalyanlar idi. Bunlardan bilhassa Rusların büyük ve geniş pavyonu çeşitli mallarıyla zenginlik gösteriyordu. Milli

firmalardan iş Bankasının 20 bölmelik büyük ve eşsiz pavyonu bankanın doğrudan doğruya veya ortaklaşa yaptığı sanayi işlerini gösteriyordu. Sümerbank'ın pavyonu yerli mallar pazarı halinde birçok fabrikalarımızın eşyalarını toplamıştı.

Ziraat bankasının pavyonunda bilhassa buğday silolarının resimleri ve inşaat plânları, buğday numuneleri, hububat mamulâtı teşhir edilmişti. İnhisarların pavyonu gerek dışı, gerek içi çok muvaffakiyetli bir şekilde yapılmıştı.

Panayıra birçok vilâyetlerde ayrı ayrı pavyonlar yaparak iştirak etmişlerdi. Bu arada Denizli, Aydın, Mersin vilâyetlerini sayabiliriz. Ege toprak mahsulleri başta üzüm, incir ve zeytinyağı olmak üzere bir sıra pavyonlarda çok iyi teşhir edilmişti.

Panayır kısaca anlattığımız bu şekliyle çok muvaffakiyet kazandı. Büyük olmadığı ve ecnebi devletlerden bazı iştirak etmek isteyenler vaktin darlığından gelemedikleri için tam manasıyla beynelmilel bir panayır olduğu iddia edilemez. Aynı zamanda dışarıdan ziyaret için gelenler de azdı. Fakat buna rağmen panayıra, görünüşü bakımından, beynelmilel büyük bir panayırın güzel bir la değildir. Panayır komitesi başta serginin fahri reisi Vali Kâzım paşa olduğu halde geceli gündüzlü çalışarak güzel ve temiz bir eser ortaya koymuşlardır. Hiç şüphesiz başlangıç için bu, mühim bir muvaffakiyettir.

Panayır gelecek yıllarda daha çok tanınacak, beynelmilel rağbeti daha çok kendi üzerine çekecektir. Panayır için ecnebi ve yerli halka gösterilen türlü kolaylıklar ve İzmir'in ehemmiyeti ve mevkiî bunun en büyük delilidir.

Gerçektir ki, Ege mıntikasının en eski pazarı olan İzmir, Türk mallarını memlekete ve bütün dünyaya tanıtmak için en münasip bir noktadır. Bu noktada değerli Başvekilimizin dediği gibi dünkü harp ve yangın harabeleri üzerinde Türk zekâsının ve iktisadi gücünün eserlerini tanıtacak beynelmilel bir serginin kuruluşu çok manalı ve yarın için çok ümit vericidir.

İzmir panayırının Türkiye'de ilk beynelmilel bir panayır oluşu da ayrıca öğrenmeğe değer bir varlıktır. Bu hayırlı işe ön ayak olanları ve her türlü yardımı göstermekten çekinmeyen Cumhuriyet hükümetini gözlerimizi yaşartan muvaffakiyetli eserlerinden dolayı candan tebrik ederiz.

Panayır ilk günü 12 bin, ikinci günü 15 bin ve ayın 31'nci günü de 25 bin kişi tarafından ziyaret edilmiştir. Civar vilâyetlerle kasabalardan başka Ankara, İstanbul, Adana gibi uzaklardan da pek çok ziyaretçiler gelmişlerdir.

Türk Kooperatifçilik Cemiyeti,
Karinca,
Birinci Teşrin 1934, Sayı: 5, Sayfa: 1-2.

**KÖYDE
OKUMA - YAZMA**

Yazan: Dr. Cevdet Nasuhi

Yakından alakalanmamız lazım gelen köy meselelerinden birisidir. Bir defa bu, Cumhuriyet hükümetimizin üzerinde büyük bir dikkat ve gayretle durduğu bir dayadın

Kooperatif ölküsü için çalışanlara bu davada bir pay almak, en ziyade tabiata uygun bir şeydir. Sonra Köylüler ve kooperatifçiler için fikir yayıcılığı yapanlara, şehirde yazıda, köyde okunmasını temine çalışmak, köyden ve kooperatifin kendisinden de yazıcı yaratmak yine tabii olarak lâzımdır. Bundan sonra da sürekli olarak tamamlamayı ihmal etmeyeceğimiz şimdiye kadarki öğrencilerimiz, memleketin her yeri için rakama dayanır kat'i bir nispet verememekle beraber, bize ilk kanaat olarak şunları getirmiştir:

- 1 - Millet mektebinden çıkan büyüklerin çoğu, öğrendiklerini unutmuşlardır.
- 2 - Köy mektebinden çıkan küçükler arasında, az olmakla beraber, hatta tamam unutanlar da vardır.

Hiç okuma yazma öğrenmemiş olanların eksiltmesine çalışıldığı bir sırada öğrenip de unutanların hüznünlü hallerini konuşmak, hakikaten bir meseledir. Bu bulunuş üzerinde bir "teşhis,, koymak icap ederse, onu şöylece adlandırmak mümkündür: okuma - yazma ihtiyacının, her yerde ve en büyük ehemmiyetle, köylü yaşamına henüz girmemiş olması...

Birçok kaza merkezlerimizde bile gündelik gazete okuyanların sayısı, tek tüktür. İçine tek gazete veya mecmua girmeyen nahiye merkezlerimiz vardır.

Kazalarda ve nahiyelerde; kendi işlerinin dünyadaki akıcı ilerleyişini, hiç olmazsa şöyle kenarından ve bucağından yakalamak için meslek neşriyatını kovalayanlar azdır. Hele kitaba başvuranlar da az görünür. Sorulsa, bahane olarak, hasılı yazıların ve posta taşımalarının pahalılığı; yaşayış savaşı içinde vakit bulamamak gibi sudan sebepler ortaya atılıyor. Hâlbuki umumiyetle kasabalarımızda ve şehirlerimizde meselâ fırkamız teşkilâtı salonlarında, Halkevlerinde bedava okumaya da imkânlar ve kolaylıklar vardır.

Bunlar, okur - yazarlarımız ve hatta ışıklılarımız ve tahsil görenlerimizdir. Bu gibi yurttaşlar, hiç olmazsa günlük hayatlarında defter tutmak, mektup yazmak, algı - vergi işlerini rakamla ve yazı ile başarmak, sokakta ve çarşıda yazılar, levhalar görmek fırsatlarından ötürü, tabiatıyla okuma - yazmayı unutanlar arasında sayılacak değildirler. Fakat bu vaziyete dokunuyoruz ki köy için de konuşabilelim.

Ben, geçen bir yazımda; "okumayana, okuma zevki taşımayana; işitmek ve konuşmak, görmek ve yapmak fırsatları bulmayana yeni hiç bir şey öğretilemez" demiştim. Bu, öğrenmenin ve terbiyenin herkesçe bilinmesi lâzım olan en ilk şartıdır. Dağda sürüsünün arkasından giden çobana, ovada tarlasını süren çiftçiye neyi, nasıl ve hangi yoldan vermek lâzım geldiğini noksansız bilmemiz lâzımdır. Köylüye, ona göre ilk ve yeni olan bir fikri verebilmemiz için, köylüden çok daha artkın ve çok daha üstün şeyler bilmiş olmak kâfi değildir; Onun bildiklerini de aynen bilmek icap edecektir. Çünkü köylü de, herkes gibi, bizi, kendi bildikleriyle kontrol eder ve bizim yanlışlarımızı kendi basit bilgileri zaviyesinden bakarak meydana kor. Biz, onun inancını tamam kazanmak için, asla onun tarafından yanlışı çıkarılır bir vaziyete düşmemeliyiz. Hele köylüye vaat edip de vermemek kadar kötü ve harap edici bir hareket daha olamaz. Bundan son derece kaçınılmalıdır. Ona vereceğimiz şeyler sonsuzdur. Fakat vaat ederken, ancak verebileceğimiz kadarını vaat edelim; verilmesi hemen lâzım olanı vaat edelim'

Büyük inkılâbımızın bir yönü de, Türk halkını neşelendirmek, ruhunu ferahlandırmaktır. Nefis sanatların bütün kolları bu uğurda harekete getirilmektedir.

Bizler, kendi anlayışımızla, köyde neşeye az rast geliyoruz. Köyde neşe yok değildir; sadece bize kapalıdır. Köylünün bugünkü sade varlığında bile ne kadar geniş geniş mizah, neşe ve sanat kaynakları vardır. Onları toplamak, uyandırmak, yaşatmak

lâzımdır. Köyün neşesi, ancak köylünün ruhundan kaynağını alarak süslenmiş, işlenmiş ve canlandırılmış bir halde tekrar onun ruhuna akmakla ancak neşe olabilecektir.

Köye yönelen bilgililerin köyden derleyecekleri bir şey de, köyün bu neşe kaynaklarından alınacaktır. Yazılarımızda neşenin payı olmak lâzımdır. Halkevlerimizin köycü gençleri ve bazı sanatkârlarımız, bunu yapmağa başlamışlardır. Biz, sadece kendi işimiz için köyleri dolaşırken rastladığımız hallere işaret etmekteyiz. Yol, yürümekle üreyecektir.

Ziraat Bankasının şubelerinde ve sandıklarında kooperatif servisi başında çalışanların, postalarda köye gitmek üzere gelen basılmış yazıları ellerinden geçiren memurlarımızın, şehirden ve kasabadan bu yazıları köye taşıyacak olan muhtar, köy korucusu gibi vasıta yurttaşların, mecmuaların, gazetelerin ve kitapların bir sahifesinin bile zayi olmasına meydan vermemeleri, ehemmiyetle rica edilecek hayırlı işlerdendir. Köy için yazılan şeyler, köye kadar gidebilmelidir. Yazılanın okunup öğrenilmesi ve öğrenilenin yapılması, sonra gelir.

Kooperatif fikrinin yayıcıları olmak isteyenler, kafa yorarak, göz nuru dökerek, hatta maddi fedakârlıklara katlanarak yazdıkları, ihmal edilmeyecek kadar ehemmiyetli para yekûnlarına bastırdıkları sahifeleri köye kadar kovalamaya mecburdurlar. Bu yazıların köyde uğrayacağı akıbet, kendilerini yakından alâkalandırmaktadır. Kanaatlerimizi en önce kendi kendimize: kabul ettirelim: Okuma - yazma ihtiyacının en büyük ehemmiyetle köylü yaşamına girmesine çalışmak, boynumuzun borcu olmalıdır.

Türk Kooperatifçilik Cemiyeti,
Karınca,

İkinci Teşrin 1934, Sayı: 6, Sayfa: 1-2.

**BİRBİRİNE YARDIM ETMEK,
BERABER ÇALIŞMAK
KENDİNE YARDIM
ETMEKTİR!**

Yazan: Alâettin Cemil
(İstanbul Mebusu)

Kooperatif denilen şirketlerin esası, şimdiye kadar diğer arkadaşlarımızın buralarda anlattıkları gibi ortakların aralarında iyi geçinmelerine dayanır. İyi geçinmeyen, birbirine yardım etmeyen, birbirine emniyeti olmayan ortaklar arasında ne kooperatif ortaklığı, ne de başka bir ortaklık kurmak kabildir. Kooperatif bir ortaklıktır. Fakat yalnız ortakların getirdiği paraya dayanan bir ortaklık değildir. Yalnız paraya dayanan ortaklıkta yalnız para çalışır. Hâlbuki kooperatifteki ortaklıkta ortakların kendi çalışmaları esastır. Bu çalışma türlü türlü olur. Çalışarak ineğinden sütünü sağan bir ortak sütünü ortaklığa götürerek ondan yağ, peynir çıkartmak için verdiği vakit işine çalışarak elde ettiği malını getirmiş olur.

Böyle ortaklık devam eder. Böyle başlayan ortaklığın sonu hayırlı olur. Bundan başka, meselâ istihlâk kooperatifi denilen bakkallık ve yiyecek, içecek, giyecek ortaklıklarındaki çalışmalarda o ortakların gidip ortaklıktan yiyecek, içecek ve giyecek almasıyla olur.

Üzümünü, incirini ortaklığa satılmak için götüren ortak ta iyi bir ortaktır. O da üzümünü, incirini yetiştirmek için çalışmıştır. Fakat ondan sonraki çalışmada ortaklığa getirip malını

sattırmaktır. Emeksiz kooperatiflerden kâr edilemez.

Kooperatiflerdeki kâr da emek nispetindedir. Amma, bu emek gerek ineğinden sütünü sağarak yağ veya peynir çıkartmağa götürülsün ve yahut beraber satmağa götürülsün hepsi birdir. Yiyecek ve içecek kooperatiflerinde de kooperatife gidip oradan satın almak bir emek kadar kıymetlidir.

Bir ortak köylü sütünü sağıp ortaklığa yağ veya peynir çıkartmağa veyahut sütünü sattırmağa götürürken aynı zamanda diğer ortağına da yardım etmiş bulunuyor. Bu yardım bir sadaka gibi değildir. Bu yardım, ortaklığın işini kolaylaştırmakta, o işi meydana getirmektedir. Yalnız bir kaç ortak sütünü getirirse bir kaç sütün satılmasından ne ortak masrafı çıkar, ne de bir kâr olur. Ama yüz ortak sütünü getirirse o kapar sütten yağ veya peynir çıkartmak kabil olduğu gibi süt satmak ta kabil olur.

İşte, ortakların sütünü satılığa veya yağ ve peynir çıkartmağa götürmesinde birbirine yardım eder bir vaziyet vardır. Demek ki, biz birbirinize yardım ediniz derken birbirinize sadaka veriniz demek istemiyoruz. Kooperatiflerde dilencilik, haysiyete dokunur şeyler yoktur. Buradaki yardım dönüp dolaşır yine kendine yardım etmek olur. Şu halde, ortaklığın işlerine sadık olmak birbirine yardım etmek türesinin temelidir.

Fakat ortaklığa sadık olmak için mutlaka bir arada çalışmağa da alışkın olmak gerektir. Beraber çalışmağa alışmamış olanlar iyi kooperatif ortağı olamazlar. Hatta diyebiliriz ki; kooperatiflerin yaşaması için birlikte çalışmağa alışkın olmak birinci şarttır. Zira birlikte çalışanlar arasında esasen kendiliğinden bir çalışma ortaklığı başlamış demektir.

Bu ortaklığı kooperatif ortaklığına çevirmek güç değildir. Hâlbuki böyle bir arada çalışmağa alışmamış veyahut bir arada çalışmaktan hoşlanmayan kimseler arasında ortaklık çok sürmez. Onun için biz beraber çalışmak işine çok ehemmiyet veriyoruz. Hem bunu yalnız kooperatif ortaklığı için değil Türklerin diğer bütün işleri için de lâzım görüyoruz. Bir arada çalışmanın faydaları döner dolaşır yine her kesin kendine gelir. Bir elin sesi çıkmaz derler.

Türk Kooperatifçilik Cemiyeti,
Karinca,

İkinci Teşrin 1934, Sayı: 6, Sayfa: 35

Yazan: Suphi Nuri

İstanbul'un bazı sokaklarından geçerken bir takım bakkal dükkânlarının camlarında ve levhalarında "Kooperatif" kelimesinin yazılı olduğunu gördükçe insan memnun olarak memleketimizde kooperatifler ne kadarda çoğaldı diyerekten iftihar eder.

Fakat bu memnuniyet ve iftihar çok sürmüyor. Çünkü insan merak edip bu bakkal dükkânlarının içine girdiği vakit hakiki bir kooperatif ten çok uzak olduğunu hemen anlar. Bu dükkânlar alelâde birer bakkal dükkânıdır ve içindekilerin kooperatif nizamından haberleri yoktur.

O halde bu kooperatif kelimesinin unvanının, yazısının ve levhasının manası ve lüzumu nedir? Diye sorarsanız her halde bunun bir faidesi vardır ki, bakkal tarafından konmuştur. Bu unvanı kullanmakta bakkalın menfaati olduğu şüphesizdir. O menfaatte şudur:

1 - Bazı muafiyetlerden istifade ederek bir takım resim ve vergilerden kurtulmak,

2 - Halkın kooperatif mefhumuna olan itimadından istifade etmek...

Zavallı halkta o bakkal dükkânını sahici bir kooperatifi zannederek alış verişini hep oradan yapar ve tabiatıyla pek çok aldanır, çalınır.

İşte kanunumuzun bir noksanı da budur. Avrupa'nın bazı yerlerinde böyle bir sahtekârlığa imkân yoktur. Çünkü oralarda kanunlar yalan yere kooperatif unvanını kullananları cezaya çarptırılır, Bizde ise böyle hüküm ve cezalar olmadığı için bir takım sahtekâr bakkallar halkın saflığından ve kooperatife olan itimadından istifade edip dururlar. Fakat artık bu hale nihayet vermenin zamanı gelmiştir. Bizde de kanun kooperatif unvanını şiddetle himaye edip sahtekârlar ağır cezalara çarptırılmalıdır.

Türk Kooperatifçilik Cemiyeti,
Karınca,

İkinci Teşrin 1934, Sayı: 6, Sayfa: 48-49

ÇİFTÇİLERE ÖĞÜT:

Yazan: M. Zihni

Çiftçiler! Hep biliyorsunuz ki satmak için pazarlara, borsalara getirdiğiniz buğdaylar hem temiz değil ve hem de taneleri bir çeşit değildir. Taş, toprak, yabancı ot tohumları, kör dediğiniz hastalıklı tanelerle karışıktır. Yalnız bu kadar değil, sert diye getirdiğiniz yumuşakla, yumuşak diye getirdikleriniz de sert buğdayla, hatta arpa ve çavdarla karışıktır. Ziraat bankaları, tüccarlar sizden bu kar ışık buğdayları nasıl alıyor biliyor musunuz? Ekspert dedikleri memurları buğdaylarınızı analiz yapıyor.

Analiz nedir? Yüz gram buğday tartıyor. Bunu bir masaya yayıyor. Bulgur ayıklar gibi bunun taşını, toprağını, saman ve çöpünü, yabancı ot tohumlarını, arpa ve çavdarını, hatta kırık ve ezik ve delik ve içi kor buğday tanelerini, kör ve rastıklı taneleri ayırıyor. Geride kalan temiz taneleri tartıyor. Bunlar 90 gram gelse temiz buğday yüzde doksandır diyor, sonra ona göre bir fiyat kesiyorlar. Şu halde buğdayı temiz, iri ve dolgun taneli olan çiftçiler kazanıyor; buğdayı karışık ve pis, taneleri zayıf olan çiftçiler kaybediyor. Bunun çiftçiye zararı yalnız bu kadar kalmıyor.

Bu gibi fena buğdaylarımızı yabancı memleketlerde de almıyor, buğdaylar çiftçilerin elinde kalıyor yahut yok bahasına satılıyor. Şu halde çiftçilerimiz temiz ve iri ve dolgun taneli buğday yetiştirmesini öğrenmeli ve bilmelidir.

Çiftçiler! şu aşağıda saydığımız öğütleri tutar ve yaparsanız temiz, iri ve dolgun taneli buğday yetiştirebilirsiniz:

1 - Elinizde bulunan buğday tohumluğunu çoluk ve çocuğunuzla birlikte bulgur ayıklar gibi seçerek içinden delice, karamuk, gelincik, fiğ vesair yabancı ot tohumlarını, çavdar ve arpa tanelerini, cılız, kırık, delik, ezik ve kof buğday tanelerini ayırıp tavuklara veriniz. Geride kalan temiz, iri ve dolgun taneleri tohumluk yapınız. Tarlaya bunu ekiniz. Böyle yapmayıp ta eskisi gibi yabancı ot tohumlarıyla karışık ve pis tohum ekerseniz ekin ile birlikte yabancı otlar da çıkar. Bunlar arsız ve daha dayanıklı olduğundan ekinlerinizi boğar, cılız yapar. Ekinlerinizin baş akları beslenemez. Taneleri de küçük ve cılız olur. İri, ağır ve dolgun buğday tanesi alamazsınız.

2 - Mümkün olursa ve usulünü biliyorsanız seçip temizlediğiniz bu tohumluk buğdayını tarlaya ekmezden 12 saat evvel göztaşı ile ilâçlayınız. Bu ilâç sayesinde ekinlerinizde kör, rastık dediğiniz hastalık olmaz. Körlü ve rastıklı tanelerle karışık buğdayın unu ve ekmeği siyah ve fena kokulu olur. Bunun için ziraat bankaları, tüccarlar bu gibi buğdayları almaz, alsalar da çok düşük fiyat verirler. Zarar edersiniz.

3 - Bazı tarlalara ne kadar temiz tohum atılsa ilkbaharda ekinlerin arasında az çok yabancı otların türediği görülür. Bu otlar yazın tarlada biten yabancı otların döktüğü ve yahut rüzgârların etraftan getirdiği yabancı tohumlardan çıkar. Şu halde ilkbaharda ekinler daha boy atmadan ekin tarlasına girer, gezer, rastlayacağınız yabancı otları el ile köklerinden söküp atarsınız. Böyle yaparsanız bu ekinlerin buğdaylarında yabancı ot tohumları kalmaz.

4 - Bu ekinlerin başakları yazın iyice olduğunda - ekini orakla biçmezden evvel tarlaya girer, başakların en iri, en dolgun en sağlan ve en güzel olanlarını bir makas ve yahut bir çakı ile keser, bir torbaya doldurur, bunları eve götürürsünüz.

Orada başakların dip ve tepesini koparıp atarsınız. Çünkü bu iki uçtaki taneler iri ve dolgun değildir. Başakların yalnız ortalarını alır, bunları bir tokmakla hafifçe döver, rüzgârla savurup tanelerini ayırırsınız; bu tanelerden de bulgur seçer gibi en iri ve en dolgun taneleri ayırır, göz taşıyla ilaçlar, evvelce bir kaç defa derince sürüp haz ırladığım tarlaya son baharda ekersiniz. İlkbaharda ekinlerin arasında biten yabancı otları yolarsınız. Böyle yaparsanız ekinlerin hemen hepsi ve yahut çoğu iri ve güzel başak yapar. Bu başakların taneleri de iri ve dolgun olur. Bu başakların yine yalnız ortalarını alır, döverini tanelerini birer birer ayırır, tohumluk yaparsınız. Bu suretle ayırmayı arka arkaya 3 - 5 sene yaparsanız hem iyi ve hem de çok miktarda tohumluk buğday elde etmiş olursunuz.

5 - Buğday tohumunuzu son baharda tarlaya ne kadar erken ekerseniz o kadar iyi olur. Ankara, Konya gibi yayla çiftçileri her nedense son bahar yağmurları yağmadan evvel tohumunu tarlaya atmazlar. Bazen yağmur geç başlar ve bir defada başladı mı durmaz. Tarlalar çamur olur. Ekme tavu bulunmaz. Kış sonlarına kadar beklenir. Böyle geç ekilen ekinler ilkbaharda çabuk boy atamaz ve yağmur da az yağarsa sararır, başak vermez. Hâlbuki tarla kuru dahi olsa son baharda erken ekilen tohumlar yağmur yağınca hemen çimlenir, sonra kar altında kökleri bütün kış kuvvetlenir, ilk bahar gelince kökü kuvvetli olduğundan birdenbire boylanır, başak verir. Yağmur az bile düşse zarar çok görmez.

6 - Yazın ekinini biçtiğiniz anız tarlalarını toprak bir az nemli iken veyahut yağmur yağmış ise hemen küçük bir saban ile pek az derin olarak sürünüz. Böyle yaparsanız yabancı ot tohumları nem ve hararet yardımıyla hemen çimlenir, çıkar, büyür, o yakıt tarlayı iri bir pulluk ile derince sürer, otları gömer öldürürsünüz. Tarla yabancı otlardan temizlenmiş, toprağı yumuşatılmış ve havalandırılmış olur.

Buraya son baharda tohum serpilir, gömülür. Böyle yapmayıp ta anızları toprak kuru iken iri pulluklarla derince sürer ve yabancı ot tohumlarını çok derine gömerseniz

bunlar çimlenmez, bunlar ancak son baharda tarlaya ekeceğiniz buğday tohumlarıyla birlikte çimlenir ve ekinlere zarar verirler. Bundan başka kuru tarlayı sürmek çok zor ve masraflı olur ve toprakta zaten pek az olan nem de kaybolur. Hâlbuki bu nem toprağı kuvvetlendirdiğı anlaşılan bazı mikropların yaşamaları ve türemeleri için çok lâzımdır.

7 - Harman yerlerini harmana başlamazdan evvel sulayınız. üzerinden yugu geçirip bastırınız ki, toprak otursun ve pekleşsin. Yumuşak ve gevşek topraklar üzerinde harman yaparsanız, tanelere toprak ve taş karışır, pisenir, buğday kıymetten düşer.

8 - Buğdaylarınızın ambarlarda bitlenmemesine bakınız. Bitlenirse ziraat dairelerine haber verir, ilâç yaptırınız. Yoksa bitli, böcekli buğdayları satamazsınız şu saydığımız öğütleri tutar ve yaparsanız, buğdayınız temiz, taneleri iri ve dolgun olur, hem kendi pazarlarımızda, hem de yabancı memleketlerde çok para eder. Buğdaylarımızı satamamak yahut yok bahasına satmak korkuları kalmaz.

Köylülerimizi çok seven hükümetimiz buğdayların fiyatı pek düşük olduğunu görünce, Ziraat Bankasının münasip fiyatlarla köylülerden buğday satın almasını muvafık gördü. Banka bu işte zarar ederse zararı, buğday koruma kanunu ile elde edeceği vergi paralarından ödemeyi bile kabul etti. Hükümetimizin bu yardımın ve fedakârlığına karşı çiftçilerimizin elini kolunu bağlayıp durması doğru değildir. Yukarıda sayıp döktüğümüz öğütleri tutmalı ve temiz iri, dolgun taneli buğday yetiştirmeye çalışmalıdır.

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

YÖNETİM KURULU

Başkan	: Prof. Dr. Ali Fuat ERSOY
Başkan Yrd.	: Prof. Dr. Nurettin PARILTI
Muhasip Üye	: Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye	: Prof. Dr. Nevzat AYPEK
Üye	: Prof. Dr. Enver AYDOĞAN
Üye	: Prof. Dr. Turhan ÇETİN
Üye	: Prof. Dr. Haşim ÖZÜDOĞRU
Üye	: Prof. Dr. Mehmet BAŞ
Üye	: Prof. Dr. Cemalettin AKTEPE
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman OKUR
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÖZER

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

DENETİM KURULU

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN
Prof. Dr. Emine ÖNER KAYA
Doç. Dr. Cemil ŞENEL

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

HAYSİYET DİVANI

Hüsnü POYRAZ
Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN
Özdemir ÜNSAL

Yazarlarımıza Duyuru

1. Dergiye gönderilen yazıların elektronik ortamda teslim edilmesi
2. Yazılarda yer alacak resimlerin yazarlar tarafından metne yerleştiriliş olarak teslim edilmesi
3. Yazıların 11 Punto ve Times New Roman karakteriyle yazılması
4. Tercüme yazılarda kaynak belirtilmesi
5. Araştırma ve bilimsel yazılar dışındaki yazıların en çok 5 (A4) sayfası olarak yazılması
6. Dergimize gönderilen yazıların başka bir dergiye gönderilmemiş ve yayınlanmamış olması gerekmektedir.

Yönetim Kurulu Herhangi Bir Maaş, Ücret ve Huzur Hakkı Almamaktadır.

Kooperatif Postası

KARINCA

TEMMUZ 2024 YIL: 91 SAYI: 1051 ISSN: 1300-1450

9 771300 145005